

“Twente stelt de eis: hoger onderwijs”

Hoe Twente zich sterk maakte voor technisch hoger onderwijs

Jorrit de Boer*

‘Hier in Twente zou je ... mogen stellen dat de hogeschool — het onderwijs aan de hogeschool, dus de student — flink gebruik maakt van het bedrijfsleven. En laat ik er direct bij zeggen: tot beider voordeel.’
— president-curator dr. W.T. Kroese

Voordat op 14 september 1964 de Technische Hogeschool Twente officieel geopend zou werd door Koningin Juliana, is door bestuurders en industriëlen uit Twente een intensieve lobby gevoerd om ervoor te zorgen dat Twente over technisch hoger onderwijs in de eigen regio zou gaan beschikken. Dit lukte niet in één keer. Reeds in 1948 werd de Stichting Technisch Hoger Onderwijs voor Noord- en Oost Nederland opgericht met het doel de *tweede* technische hogeschool binnen te halen. Deze Stichting zou eind jaren vijftig, tijdens de strijd om de derde technische hogeschool, weer actief worden. Samen met actiecomités in heel Twente en een deel van de Achterhoek maakte de Stichting de steun van de industrie en de bevolking zichtbaar. Wat waren de beweegredenen om deze Stichting op te richten? Wie steunden de initiatieven en waarom? Bleven deze bestuurders en industriëlen bij de THT betrokken, en zo ja, op welke wijze? Wat betekenden de banden met deze industriëlen voor de THT?

De Stichting Technisch Hoger Onderwijs voor Noord- en Oost Nederland

Na de Tweede Wereldoorlog was vrijwel iedereen ervan overtuigd dat industrialisering van levensgroot belang was voor de Nederlandse economie. Nederland, arm aan grondstoffen — het gasveld bij Slochteren was nog niet ontdekt — zou moeten industrialiseren om de bevolking van werk en inkomen te kunnen voorzien. Hiervoor zouden meer ingenieurs nodig zijn dan de Technische Hogeschool Delft kon opleiden. Een door de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ingestelde commissie bracht in 1948 twee adviezen uit. In de eerste plaats uitbreiding van de TH Delft en op langere termijn de oprichting van een tweede technische hogeschool. De suggestie dat er naast de TH Delft een tweede instelling voor technisch hoger

---

*Dit artikel is een aangepaste en uitgebreide versie van mijn in 2018 door het Universiteitsfonds Twente gepubliceerde “*Twente stelt de eis: Hoger onderwijs*”: *Hoe Twente zich sterk maakte voor technisch hoger onderwijs*.

onderwijs zou kunnen komen leidde in het land tot veel activiteit. Hoewel de Delftse hogeschool tegenstribbelde, zagen meerdere provincies het wel zitten dat een deel van de Delftse hogeschool of zelfs een volledig nieuwe hogeschool in hun gewest zou worden gevestigd.

De samenwerking tussen Noord-Brabant en Limburg kwam als eerst op gang. Als reactie hierop schreef het *Twentsch Dagblad Tubantia* dat de argumenten voor vestiging in het zuiden zeker ook opgingen voor een technische hogeschool in het industriële Twente.¹ En inderdaad, de Twentse industrie zag dit potentieel ook. In juli 1947 waren op initiatief van de Commissarissen der Koningin van de provincies Overijssel en Groningen, respectievelijk J.B.G.M. ridder de van der Schueren en E.H. Ebels, enkele vertegenwoordigers van het regionale bestuur en bedrijfsleven uit Twente en Groningen en van de Groninger universiteit samengekomen. Zij bespraken of het zinvol zou zijn om technisch hoger onderwijs naar het noordoosten van Nederland te halen mocht de overheid besluiten tot decentralisatie van het technisch hoger onderwijs. De deelnemers aan deze bespreking kwamen al snel tot de conclusie dat dit inderdaad geprobeerd moest worden.

De naoorlogse periode was gunstig geweest voor de textielindustrie. De eerste vijf jaren na de bevrijding waren voor de gehele Twentse textielindustrie jaren van herstel en het vooroorlogse niveau van bedrijvigheid werd weer bereikt. Het machinepark was echter verouderd en er was een tekort aan personeel.² Om de toenemende concurrentie met lagelonenlanden aan te kunnen zou de arbeidsintensieve textielindustrie een omslag moeten maken naar een kapitaalintensief model, waarvoor onderzoek en ingenieurs nodig waren. In het rapport dat door de Gronings-Drents-Overijsselse commissie werd opgesteld werd dit ook benadrukt: ‘... dat een verdere voortgang van het ... gunstige industrialisatieproces op moeilijkheden zal stuiten, indien niet de voorwaarden worden geschapen voor een verdere uitbouw en verfijning van het industriële productieapparaat. Het openen van ruime mogelijkheden op het gebied van technisch-wetenschappelijke research en hogere technische scholing voor leidinggevend personeel behoort hier evenzeer toe als de uitvoering van de verbindingen met Noordoost-Nederland te water en te land.’³

De Enschedese burgemeester M. (Meine) van Veen benadrukte dat Twente met haar textielindustrie en de Hengelose metaal- en chemiebedrijven over een grote en veelzijdige industrie beschikte. ‘Wanneer dan verder kan worden geconstateerd, dat deze Twentse industrie echter niet beschikt over een research-apparaat, dat een vergelijking kan doorstaan met dat van b.v. de Philips-bedrijven, A.K.U. (Algemene Kunstzijde Unie, JdB) of de Staatsmijnen, ligt het wel voor de hand, dat de vestiging van een tweede T.H. midden in dit industrie-gebied, voor

---

¹ *Twentsch Dagblad Tubantia*, 24 juni 1947.

² A.L. van Schelven. *Onderneming en familisme. Opkomst, bloei en neergang van de textielonderneming Van Heek & Co te Enschede*. Leiden: Nijhoff, 1984, p. 106, 113; A.L. van Schelven. „Sociaal-economische geschiedenis van Twente in de negentiende en twintigste eeuw”. In: *Geschiedenis van Overijssel*. Red. door B.H. Slicher van Bath e.a. Deventer: Kluwer, 1970, p. 198–214.

³ Economisch Technologisch Instituut Overijssel. *De waarde van een Technische Hogeschool in Noord- en Oost-Nederland*. Zwolle: De Erven J.J. Tijl, 1949, p. 34.

de versterking van het Nederlandse industriële potentieel van doorslaggevende betekenis is.⁴ Voor het onderzoek binnen de textielindustrie was nog tijdens de oorlog, in 1942, een voorzet gegeven met de oprichting van Textiel Research Vereniging De Voorzorg door enkele Enschedese textielfabrikanten. Deze vereniging zou in 1947 opgaan in het Vezelinstituut TNO. Ook textielfabrikant W.I. Blijdenstein wees op een congres in oktober 1947 al op de noodzaak van research in de Nederlandse textielindustrie, maar het onderzoek binnen de textielindustrie was kleinschalig en gefragmenteerd gebleven. Juist daarom, zo stelde Van Veen, was met name voor de textielindustrie de komst van technisch hoger onderwijs belangrijk. ‘In deze voor onze export *belangrijkste* bedrijfstak is wel in het bijzonder een technische vernieuwing noodzakelijk, teneinde nieuwe exportmogelijkheden ter compensatie van de uitgevallen afzetgebieden mogelijk te maken.’⁵

Op 17 december 1948 werd met de oprichting van de Stichting Technisch Hoger Onderwijs voor Noord- en Oost Nederland de samenwerking tussen de noordelijke provincies geformaliseerd. De noordelijke Commissarissen der Koningin, Ebels (Groningen), Linthorst Homan (Friesland), De van der Schueren (Overijssel) en De Vos van Steenwijk (Drenthe), hadden alle zitting in het bestuur van de Stichting. Het Twentse deel bestond uit regionale bestuurders en industriëlen. De burgemeesters van Hengelo (J.A.H.J. van der Dussen) en Enschede (M. van Veen) waren actief in de Stichting, net als vele vertegenwoordigers van in Twente gevestigde bedrijven en instellingen: ir. J.W. van Dalfsen (textielresearch De Voorzorg), G.H.W. Geesink (directielid van de N.V. De Eibergse Textiel Veredelingsindustrie v/h G.J. ten Cate en Zonen), J. Gelderman (directievoorzitter van de Oldenzaalse textielfirma H.P. Gelderman & Zoonen), H.J.P. van Heek (directeur van de textielfirma L. van Heek & Zn. N.V. te Lossen), prof. ir. J.G. Hoogland (adjunct-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Zoutindustrie te Hengelo), ir. H.J. Keus (directeur van de N.V. Hengelosche Electriche en Mechanische Apparaten Fabriek, beter bekend als Heemaf), H.A.M. Kroese (directeur Twentse Bank N.V.), dr. W.T. Kroese (directeur van de Koninklijke Stoomweverij te Nijverdal), H.B.N. Ledebouwer (directielid van Van Heek & Co) en ir. C.T. Stork. Het secretariaat van de Stichting werd gevoerd door de Enschedese ambtenaar drs. J.A.F. Roelen.⁶ De conclusie is gerechtvaardigd dat het technisch hoger onderwijs een chefsache was voor de Twentse overheden en bedrijven. In de Stichting waren grote bedrijven uit de chemische industrie, de metaalnijverheid, de elektrotechnische industrie en de textielindustrie vertegenwoordigd op directieniveau. Burgemeesters en directeuren namen deel aan de vergaderingen en vormden de drijvende kracht achter de Stichting.

---

⁴Stadsarchief Enschede, Enschede, Stichting technisch hoger onderwijs voor Noord- en Oost-Nederland (1947-1971), nummer toegang 132, inv. nr. 1, Notulen van de vergadering van de tweede commissie Holst, gehouden op 15 december 1949. Originele nadruk.

⁵Ibid., inv. nr. 1, Notulen van de vergadering van de tweede commissie Holst, gehouden op 15 december 1949. Originele nadruk.

⁶Roelen zou achtereenvolgens burgemeester worden van Delfzijl (1952-1960), Zwolle (1960-1969) en Arnhem (1969-1980), alvorens lid te worden van de Raad van State. Ook was hij van 1971 tot 1980 voorzitter van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

Afbeelding 1: Portret van Joan Gelderman, de eerste voorzitter van de Stichting, door Carel Willink.
Museum het Palthe Huis

Om de overheid te informeren over de mogelijkheden van vestiging van technisch hoger onderwijs in het Noordoosten van Nederland werd een rapport opgesteld. Dat rapport van de Gronings-Drents-Twentse commissie werd aangevuld met een rapport van een Twentse subcommissie, waarin de mogelijkheden van Twente als vestigingsplaats verder werden uitgewerkt. In het rapport werd het industriële karakter van het oosten van het land flink aangezet: ‘In grote lijnen valt er een industriegordel te onderkennen, die loopt van de Gelderse Achterhoek, via Twenthe en Zuidoost-Drenthe naar het oud-veenkoloniale gebied van Groningen.’⁷ Dat er in deze gordel nogal wat hiaten waren aan te wijzen nam de commissie voor lief. ‘Buiten het Westen des lands wordt er in Nederland geen enkel industriegebied gevonden, waar een zo veelzijdige behoefte aan ingenieurs in het industriële bedrijfsleven bestaat.’⁸ Met name Twente sprong er wat dat betreft uit. ‘Voor wat Twenthe betreft kan op dit moment reeds niet meer worden gesproken van een industriegebied, dat zijn waarde uitsluitend ontleent aan grote hoeveelheden goedkope arbeidskrachten. Wanneer men de industrialisatie ziet als een proces, dat zich in fasen voltrekt, dan is Twenthe de eerste fase, waarin slechts behoefte bestaat aan arbeid in zijn meest eenvoudige vorm, reeds lang gepasseerd. In Twenthe heeft zich immers een wijvertakt industrieel productieapparaat gevormd, dat aan de bekwaamheid en de scholing van de arbeiders zeer hoge eisen stelt.’⁹

⁷Economisch Technologisch Instituut Overijssel, *De waarde van een Technische Hogeschool in Noord- en Oost-Nederland*, p. 25.

⁸Ibid., p. 42.

⁹Ibid., p. 25–26.

Afbeelding 2: De oostelijke industriegordel, geïllustreerd door *de Volkskrant*, 9 juli 1949

Het rapport werd door de landelijke en regionale dagbladen opgepakt. *Twentsch Dagblad Tubantia* onderschreef de inhoud en benadrukte het belang van ingenieurs voor de industrie in het noordoosten van Nederland, waar met name bedrijven als Stork en Heemaf van zouden kunnen profiteren.¹⁰ Ook *de Volkskrant* erkende het belang van industrialisering en technisch hoger onderwijs voor het noorden en oosten van het land en stelde in navolging van het rapport dat de textielindustrie een 'verjongingskuur' moest ondergaan.¹¹ Het dagblad noemde het rapport een 'uitmuntende economische schets van dit deel van Nederland' en illustreerde de oostelijke industriegordel met een kaartje.¹²

De strijd om de derde technische hogeschool

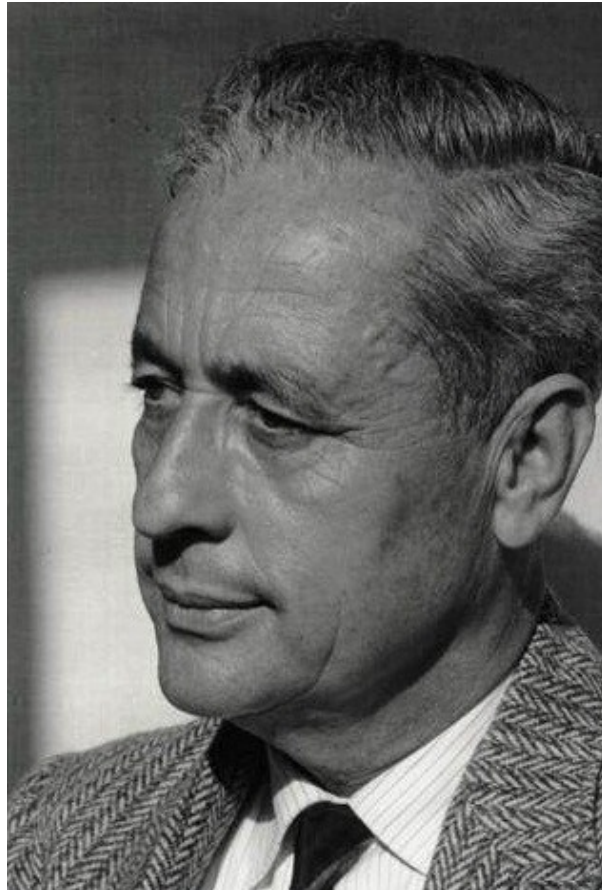
Ondanks de inspanningen van de Stichting Technisch Hoger Onderwijs voor Noord- en Oost Nederland koos de minister voor vestiging van een tweede technische hogeschool in Eindhoven. De Stichting zou voorlopig een slapend bestaan leiden. Toen na opening van de TH Eindhoven bleek dat deze nieuwe hogeschool meer dan tweemaal zoveel studenten aantrok dan verwacht, zag de Stichting nieuwe mogelijkheden. In 1957 pleitte burgemeester Van Veen in zijn nieuwjaarsrede voor de komst van een derde technische hogeschool naar Enschede¹³ en niet lang daarna kwam een aantal leden van de Stichting weer bij elkaar. Hier wees ook Commissaris der Koningin De

¹⁰ 'Spreiding van het technisch hoger onderwijs', *Twentsch Dagblad Tubantia*, 10 april 1948.

¹¹ 'Noordoost-Nederland bepleit: Tweede Technische Hogeschool moet in Twente komen', *de Volkskrant*, 18 juni 1949.

¹² 'Rapport Noordoost-Nederland is verschenen', *de Volkskrant*, 9 juli 1949.

¹³ *Trouw*, 15 januari 1957.

Afbeelding 3: Ir. H.M. van Mourik Broekman, de tweede voorzitter van de Stichting

van der Schueren erop dat het opportuun was dat de Stichting op korte termijn weer werkzaam zou worden.¹⁴ Al snel bleek dat ook de Twentse industrie nog steeds achter de oorspronkelijke plannen stond. Het samenwerkingsverband tussen bedrijfsleven en overheden dat eind jaren veertig was ontstaan werd weer actief. De personele invulling zou wel enigszins wijzigen, hoewel er ook op dat vlak continuïteit te bespeuren valt. Aanvankelijk trad Joan Gelderman nog op als voorzitter, maar hij werd in deze hoedanigheid opgevolgd door H.M. van Mourik Broekman, de directeur van de Koninklijke Nederlandsche Zoutindustrie. Meine van Veen werd in 1958 als burgemeester van Enschede opgevolgd door Wim Thomassen, maar zou zich blijven inzetten voor de Stichting. Ook Kroese, inmiddels directeur van het fusiebedrijf Koninklijke Nijverdalen ten Cate, toonde zich zeer actief.

Het Twentse bedrijfsleven liet ook buiten de Stichting om van zich horen. Helmich van Heek, directeur van de Koninklijke Textielfabriek Gebrs. Van Heek & Co. NV te Enschede, benadrukte in zijn jaarredes als voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Twente en Salland meermaals het belang van een technische hogeschool in Twente. Deze was

---

¹⁴SAE, Archief Stichting technisch hoger onderwijs, 132, inv. nr. 8. Vergadering van de stichting tot bevordering van het technisch hoger onderwijs in de noordelijke en oostelijke provincies, gehouden op 7 juni 1957 te Enschede.

volgens hem noodzakelijk voor de wetenschappelijke en culturele verheffing van Twente, en van grote noodzaak voor het Twentse bedrijfsleven.¹⁵

De eerste stap van de nieuw tot leven gekomen Stichting was het benaderen van de Utrechtse hoogleraar S.J. Groenman, de Delftse hoogleraar R. van Hasselt en de Leidse hoogleraar F. van Heek voor het opstellen van een nieuw rapport.¹⁶ Om dit te financieren werden de Twentse fabrikanten benaderd voor een bijdrage.¹⁷ In 1958 verscheen het rapport, getiteld *De vestiging van hoger onderwijs in Oost-Nederland. Functie en structuur*, en een jaar later volgde een tweede rapport onder de titel *De vestiging van hoger onderwijs in Oost-Nederland. Een nadere uitwerking*. Volgens Groenman, Van Hasselt en Van Heek hield de taak van een nieuwe technische hogeschool niet op bij het afleveren van meer ingenieurs en kon een nieuw te vestigen technische hogeschool niet louter technisch zijn: er diende een sociaal-wetenschappelijke component in de opleiding te worden opgenomen. Hieronder begrepen de auteurs niet slechts de maatschappelijke vorming, maar ook ‘de verdieping en verbreding van de algemeen-persoonlijke vaardigheden, die vereist worden bij het vervullen van een leidinggevende functie en/of het werken in teamverband’.¹⁸

Naast deze twee rapporten verscheen een derde rapport, ditmaal van de sociaal-geograaf P.J.W. Kouwe. In het voorwoord kwam het bestuur van de Stichting zelf aan het woord en werden met name de industriële kansen die vestiging in Twente bood benadrukt. ‘Wil een Technische hogeschool tot volledige ontplooiing geraken dan behoort deze omringd te zijn door wetenschappelijke instituten en gevestigd te zijn in een gebied van goed ontwikkelde, gevarieerde industrie. Voor de ontwikkeling van deze instituten bestaan in Twente ruime mogelijkheden. Vooraanstaande bedrijven in de elektrotechnische-, de chemische-, de textiel- en de metaalindustrie vindt men aldaar. Elders in Overijssel of in aangrenzende gebieden is dit niet het geval. De ontwikkeling van het technisch hoger onderwijs heeft dus in de Twente de beste kansen.’¹⁹

Ook vestigde Kouwe in navolging van het eerdere rapport van de Stichting uit 1949 de aandacht op het gedifferentieerde karakter van de Twentse industrie. De boodschap was dat de Twentse industrie niet louter bestond uit textiel. Met name de grote metaal- en elektrotechnische bedrijven werden uitgelicht. Het betrof Stork, Hazemeyer, Heemaf, Dijkers en Hollandse Signaalapparaten. Op het vlak van de chemische industrie werd de Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie genoemd.²⁰ Deze bedrijven beschikten ook over laboratoria waarmee een toekomstige hogeschool zou kunnen samenwerken.

Ondanks het belang van research voor de textielindustrie en het opzetten van het Vezelinstituut bleef het onderzoek kleinschalig en vooral versnipperd, zo stelde W.T. Kroese. ‘Gezien

¹⁵*Algemeen Handelsblad*, 2 januari 1958, *Algemeen Handelsblad*, 2 januari 1959.

¹⁶Stichting Hogeschoolfonds Twente. *Verslag Stichting Hogeschoolfonds Twente over de periode, van december 1948 tot en met december 1963*. s.l.: Stichting Hogeschoolfonds Twente, 1964, p. 7.

¹⁷Historisch Centrum Overijssel, Zwolle, Archieven van HEEMAF, 1894-1982, en gedeponeerde archieven, 1911-1982, nummer toegang 0464.1, inv.nr. 211. Hengelosche Fabrikantenkring aan haar leden, 23 juli 1957.

¹⁸Sj. Groenman, R. van Hasselt en F. van Heek. *De vestiging van hoger onderwijs in oost-Nederland. Functie en structuur*. s.l. [Enschede]: s.n., 1958, p. 19-20.

¹⁹P.J.W. Kouwe. *De vestiging van hoger onderwijs in Oost Nederland. Waarom in Twente?* Enschede: secretariaat van de Stichting tot bevordering van het technisch hoger onderwijs in de noordelijke en oostelijke provincies, 1959, p. 4.

²⁰*Ibid.*, p. 38-39.

de typische versnipperde structuur van de katoenindustrie beschikken wij nu eenmaal niet over een immens laboratorium, dat voor de gehele industrie onderzoeken uitvoert. Daarom is het beeld van al die kleinere laboratoria wat minder spectaculair misschien, maar persoonlijk hecht ik er veel meer aan, dat praktisch in elk bedrijf allerlei slimmerikken enthousiast zijn voor deze research.²¹ In Deventer zag men dit ook. ‘Het researchapparaat van de Twentse industrie heeft niet een zodanige omvang en betekenis, dat dit een doorslaggevende indicatie voor de plaatskeuze zou opleveren.’²²

Het valt op dat Kouwe in zijn schets van de industriële structuur van Twente positief is over de toekomst van de textielindustrie. Achteraf bezien was de textielindustrie immers met haar zwanenzang bezig. Op het moment zelf was dit echter verre van duidelijk. In een schets van de Twentse industrie uit 1962 werd nog benadrukt dat ‘deze nijverheid ... zich [heeft] verjongd onder het geweld van de striemende economische slagen, die zij na de oorlog te verwerken kreeg.’²³ Ook Kouwe vestigde de aandacht op de verjonging en het aanpassingsvermogen van de textielindustrie. ‘Het technische, commerciële en sociale aanpassingsvermogen van de nederlandse katoenindustrie is in de na-oorlogse periode bijzonder groot gebleken. De omschakeling van export (40% van productie) van eenvoudige producten naar Indonesië, naar de export van hoogwaardige producten naar geheel nieuwe afzetmarkten in Europa, Afrika, Zuid Amerika en Australië is met groot succes en zonder enig verlies aan groei kracht uitgevoerd.’ Met andere woorden: er zijn ingenieurs nodig voor de textielindustrie.²⁴

Vanuit Deventer klonk al snel kritiek op het rapport van Kouwe. De sociograaf was immers in dienst van de gemeente Enschede en dat kon niets anders betekenen dan dat zijn adviezen gekleurd waren. De ‘stichting met de lange naam’, zo schreef het *Deventer Dagblad*, was haar objectiviteitszin verloren.²⁵

In juni 1959 sprak een provinciale commissie Hoger Onderwijs zich uit ten gunste van een universiteit voor toegepaste wetenschappen in Zwolle. Voor vestiging hadden de IJsselsteden gunstiger papieren dan Twente, en Zwolle betere dan Deventer.²⁶ Commissaris der Koningin De van der Schueren nam echter een minderheidsstandpunt in en veegde de vloer aan met het rapport. Hij gaf de voorkeur aan een technische hogeschool bij Enschede en dichtte deze ook grotere kansen toe dan een volwaardige universiteit in Zwolle of Deventer.²⁷ Ook andere bestuurders waren

---

²¹SAE, Archief Stichting technisch hoger onderwijs, 132, inv. nr. 9. Brief van W.T. Kroese aan H.J. Blydenstein, H.W. Bunschoten en J. Houwing, 17 maart 1960.

²²Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek, Deventer, ID 1441, Gemeentebestuur van Deventer 1951-1990, blok I.3, Instelling van een Universiteitsfonds, genaamd Van Twickelo-Boedekerfonds (doel: vestiging van een universiteit), inv. nr. 270, Nota van burgemeester en wethouders van Deventer aan de minister van OKW, 13 december 1960.

²³Jan van den Dungen. „De Twentse industrie. Belangrijke pijler der nationale economie”. In: *Jaarboek Twente* 1 (1962), p. 16–21, p. 17.

²⁴Kouwe, *Waarom in Twente?*, p. 34.

²⁵*Deventer Dagblad*, 28 mei 1959.

²⁶Historisch Centrum Overijssel, Zwolle, Provincie Overijssel, sectie semi-statisch, Archieven van het provinciaal bestuur van Overijssel, 1921/1949-1970, nummer toegang 25.2, toegang 25.2 inv. nr. 5954. Rapport ‘Hogeschool voor toegepaste wetenschappen in Overijssel’.

²⁷*Ibid.*, toegang 25.2 inv.nr. 5954.

Afbeelding 4: Commissaris der Koningin ir. J.B.G.M. ridder de van der Schueren. *Historisch archief Universiteitsbibliotheek Twente*

kritisch over het rapport. De keuze van de provinciale commissie voor Zwolle was niet zo heel belangrijk, stelde burgemeester Bolkestein van Deventer. Dat Zwolse ambtenaren een keuze voor Zwolle zouden maken was volgens hem niet zo verwonderlijk.²⁸ Burgemeester Thomasen van Enschede beoordeelde het rapport als 'onvoldragen', zijn Hengelose collega Lambooy omschreef het als 'eenzijdig georiënteerd'.

Het belangrijkste effect van het rapport was dat men in Twente wakker was geschrokken: het was zeer wel mogelijk dat er geen technische hogeschool in Twente zou komen. Binnen een paar dagen zegde het Twentse bedrijfsleven meer dan anderhalf miljoen gulden toe voor een Twentse hogeschool, mocht deze er komen. Binnen de Hengelosche Fabrikantenkring werd gesproken over 'een industrie-belang van de allereerste orde...' Als richtlijn gold dat de fabrikanten een bedrag tussen 25 en 50 gulden per werknemer zouden overmaken aan de Stichting.²⁹ De door het Twentse bedrijfsleven gevoteerde anderhalf miljoen gulden trok de aandacht van de landelijke dagbladen. Onder andere het *Algemeen Handelsblad* en *De Telegraaf* schreven erover. *De Volkskrant* sprak over 'zwaar geschut'³⁰ De Zwolse burgemeester jhr. mr. G.A. Strick van Linschoten merkte op dat hij hoopte dat de rijksoverheid zich niet door dit Twentse gerinkel zou laten verleiden.³¹

²⁸ Stadsarchief en Athenaumbibliotheek, Deventer, ID 1441, Gemeentebestuur van Deventer 1951-1990, blok I.3, Stukken betreffende Deventer als vestigingsplaats van een instelling voor hoger onderwijs, inv. nr. 262.

²⁹ Historisch Centrum Overijssel, Zwolle, Archieven van HEEMAF, 1894-1982, en gedeponeerde archieven, 1911-1982, nummer toegang 0464.1, inv.nr. 211. Hengelosche Fabrikantenkring aan haar leden, 2 juli 1959.

³⁰ *Het Parool*, 7 juli 1959, *Algemeen Handelsblad*, 8 juli 1959, *de Volkskrant*, 8 juli 1959, *De Telegraaf*, 8 juli 1959.

³¹ *Het Parool*, 14 juli 1959.

Toch zag niet iedere fabrikant de komst van een instelling van hoger onderwijs naar Twente zitten. Zo schreef N.H. van Heek aan B.J. ter Kuile dat hij ‘het er helemaal niet mee eens [was], dat Twente hiervoor de aangewezen plaats is.’ Hij toonde zich vooral bezorgd over vestiging op Drienerlo. ‘M.i. wordt er dan afbreuk gedaan aan het toch reeds zeer slechte industriële klimaat van onze stad. Enschede zou in dat geval een groot aantal studenten moeten herbergen, en de te verhuren kamers zouden dan niet meer beschikbaar zijn voor textielarbeiders uit plaatsen buiten Twente.’ Ook zou de bouw van een hogeschool ten koste gaan van de bouw van arbeiderswoningen. Misschien nog wel belangrijker was dat de arbeidsmarkt drastisch verstoord zou worden. Een hogeschool zou immers allerlei personeel moeten aantrekken, zoals ‘amanuensissen, laboratoriumpersoneel, schoonmaaksters, tuinlieden en God weet wat voor personeel ze nog meer nodig hebben.’ En dat personeel zou beduidend hogere beloningen ontvangen dan werknemers die vielen onder de Textiel C.A.O. Al met al was hij er op ‘gevoelsmatige gronden een tegenstander van om de Universiteit zo vlak bij Enschede te zien’: ‘De meeste argumenten om de Hogeschool in Enschede te krijgen, vinden m.i. hun grond in een te vergaand plaatselijk chauvinisme en een “hoe groter de zaak, hoe groter de baas” van de zijde van Burgemeester en wethouders.’³² De omvang van de toezeggingen van het bedrijfsleven laat echter zien dat zulke kritiek een uitzondering was. Het betrof een ontboezeming in een brief; naar buiten toe bleef de Twentse lobby één front vormen.

Met deze toezeggingen hadden het bedrijfsleven en de Stichting het uiterste gedaan. De bevolking van Twente had tot nu toe nog niet van zich laten horen. Daar kwam verandering in. In juni 1959 was reeds een aantal inwoners van Twente en de Achterhoek bij elkaar gekomen en dat had geleid tot de oprichting van het Actiecomité TH-Twente. ‘Wij moeten nu doen blijken van onze wens, niet langer van hoger onderwijs in eigen streek verstoken te blijven en van onze bereidheid om deze instelling in ons midden tot volle bloei te doen komen.’³³ Voorzitter en boegbeeld van dit comité werd B.A.A. (Ben) Engelbertink uit Oldenzaal, namens de KVP lid van de Tweede Kamer. Het Actiecomité probeerde de brug tussen de Stichting en de plaatselijke bevolking te slaan, en zo duidelijk te maken dat zowel burger als bedrijf technisch hoger onderwijs in Twente als noodzakelijk zagen. Engelbertink wist dit tijdens een openbare vergadering van het Actiecomité treffend onder woorden te brengen: ‘Immers er was in Twente door het Stichtingscomité wel veel werk verzet; er is de laatste tijd door de regionale pers wel veel bekendheid gegeven aan de noodzaak van een T.H. in Twente; er is in de allerjongste tijd door het bedrijfsleven wel een zéér royale geste gemaakt (en dat mag wel onderlijnd worden!) ten bate van een T.H. in Twente, door in nauwelijks 5 dagen 1½ miljoen en méér op tafel te brengen, maar het gros van het twentse volk stond nog buiten deze actie.’³⁴ Het Actiecomité

³²Historisch Centrum Overijssel, Zwolle, Archieven van Van Heek & Co 1817-1968 (1979) en de N.V. Boekelo-sche Stoombleekerij 1888-1965, nummer toegang 166, inv.nr. 3972. Brief van N.H. van Heek aan B.J. ter Kuile, 14 juli 1960.

³³SAE, Archief Stichting technisch hoger onderwijs, 132, inv. nr. 12. Actie Comité T.H. Twente, 3 juli 1959.

³⁴Ibid., inv. nr. 12. Rede B.A.A. Engelbertink bij de openbare vergadering van het Actie Comité T.H. Twente op 8 juli 1959 te Hengelo.

Afbeelding 5: Een uiting van de actie 'Twente stelt de eis!' *Historisch archief Universiteitsbibliotheek Twente*

had de vorming van plaatselijke comités van actie voor ogen, in elk van de dertig gemeenten in Twente en in de Achterhoek. In sommige gemeenten kwam dit initiatief niet van de grond omdat men gezien de ligging geen voorkeur had voor Enschede of Deventer. In andere gemeenten werd wel een eenmalige bijdrage toegezegd, maar werd nog geen plaatselijk actiecomité gevormd.

Deze volksactie wist de aandacht te trekken van de landelijke pers: de oprichting van de actiecomités werd opgepakt door onder andere het *Algemeen Handelsblad*, de *Volkskrant* en *Het Parool*³⁵ De *Leeuwarder Courant* vond de Twentse acties allemaal maar luidruchtig.³⁶ Toen A.L. van Schelven, destijds betrokken bij de actiecomités, in zijn memoires op deze periode terugblikte, wist hij de situatie treffend te verwoorden: 'De betogen waren niet altijd vrij van demagogie, maar het waren wel gelegenheden, waarbij Twente als uit één mond sprak, of het nu in Almelo, in Enschede, in Oldenzaal of in Nijverdal gebeurde. Zo'n spreken van dezelfde taal is sindsdien nog maar zelden gehoord.'³⁷

De Twentse eensgezindheid, het 'gerinkel' van het bedrijfsleven en de betogen van de bevolking hadden hun effect niet gemist. Tijdens de vergadering van 16 juli 1959 sloten Provinciale Staten zich aan bij het minderheidsstandpunt van Commissaris der Koningin De van der Schueren: een nieuwe instelling voor hoger onderwijs zou in Twente moeten komen.³⁸

³⁵ *Het Parool*, 6 juli 1959, *Algemeen Handelsblad*, 7 juli en 9 juli 1959, *de Volkskrant*, 10 juli 1959.

³⁶ 'Actie daar, actie hier' *Leeuwarder Courant*, 15 juli 1959.

³⁷ Arnout L. van Schelven. *Weefsel van herinneringen. Levensverhaal van Arnout Lodewijk van Schelven*. Hengelo: s.n., 2001, p. 106.

³⁸ NL-ZwHCO, Provincie Overijssel, 25.2, toegang 25.2 inv.nr. 5954, notulen Staten van Overijssel, 16 juli 1959.

De steun van de provincie was belangrijk, maar de uiteindelijke keuze zou bij de minister en de Tweede Kamer liggen. Om zich hierover te laten informeren had de minister twee commissies ingesteld, de Commissie Spreiding Hoger Onderwijs en de Commissie Spreiding Technisch Hoger Onderwijs. Dit bleek voor de Twentse plannen een tegenvaller. De commissies kwamen in oktober 1959 met een gezamenlijk rapport, *De spreiding van het hoger onderwijs tot 1970*, waarin werd geadviseerd een universiteit op te richten aan de oostzijde van Deventer. Dat deze vierde rijksuniversiteit in ieder geval een technische faculteit zou moeten omvatten was een schrale troost.³⁹ Het rapport van de spreidingscommissies werd in het *Hengelosch Dagblad* ontvangen als een ‘morele klap in het gezicht van Twente.’ W.T. Kroese, als directeur van de Koninklijke Textiel Fabrieken Nijverdal ten Cate één van de boegbeelden van de Stichting, stelde: ‘De derde technische hogeschool hoort alleen hier thuis, in het derde industriegebied van Nederland.’⁴⁰ Ook oud-burgemeester Meine van Veen reageerde: ‘De spreiding, die thans door de commissies wordt voorgesteld, verwerpen wij, omdat dit geen wezenlijke spreiding is: wat men wil, is niet een nieuw instituut in het oosten van ons land, maar men wil een nieuw instituut in het oosten *van het westen* van ons land.’⁴¹

Na deze morele klap toonde Twente zich wederom strijdbaar. In januari en februari 1960 werden propagandaborden met de tekst TWENTE STELT DE EIS - HOGER ONDERWIJS geplaatst. Tijdens een openbare vergadering te Enschede op 15 februari werden resoluties aangenomen en per telegram verzonden aan minister Cals en aan de leden van de Eerste en de Tweede Kamer. Na een openbare vergadering op 8 april in Almelo zouden wederom zulk soort resoluties verzonden worden.⁴² Ook werd door het Actie-comité Enschede een brochure gepubliceerd waarin nogmaals het potentieel van Twente werd benadrukt: ‘De door de commissies zelf genoemde bestaansvoorwaarden voor een moderne inrichting van technisch hoger onderwijs zijn reeds in hun volle omvang in Twente aanwezig. Zij worden echter opzij geschoven voor een planologische wensdroom, waarvoor nu en op dit moment in Deventer geen enkel aanknopingspunt aanwezig is, en voor de verwezenlijking waarvan in het gunstigste geval vele tientallen van jaren nodig zullen zijn.’⁴³

Twente toonde zich eensgezind en strijdvaardig, en daartegenover maakte Deventer een onverschillige indruk. De IJsselstad rekende zichzelf al rijk: ‘Dat de gemeente Deventer bij de ruimtelijke ordening een aanzienlijk belangrijker rol zal spelen dan een zo excentrisch gelegen gebied als Twente, behoeft geen nader betoog.’⁴⁴ Maar zelfs binnen het Universiteitscomité Deventer werd erop gewezen dat de geschiktheid van Enschede voor de vestiging van een T.H. niet kon worden ontkend.⁴⁵ Ook Deventer zelf stelde dat ‘indien alle nadruk komt te vallen op de

³⁹Commissie Spreiding Hoger Onderwijs en Commissie Spreiding Technisch Hoger Onderwijs. *De spreiding van het hoger onderwijs tot 1970*. Den Haag, 1959.

⁴⁰‘Derde T.H. hoort thuis in derde industriegebied van Nederland’ *Hengelosch Dagblad*, 20 januari 1960.

⁴¹H.M. Stegeman. *Geknipt commentaar. Persstemmen over Twente’s verlangen naar hoger onderwijs*. Actie-Comité T.H. Twente, p. 14.

⁴²SAE, Archief Stichting technisch hoger onderwijs, 132, inv. nr. 12. Chronologisch overzicht activiteiten Actie Comité T.H. Twente.

⁴³Actie-comité Enschede, *Twente stelt de eis: Hoger onderwijs* (Enschede, 1 februari 1960) 7.

⁴⁴NL-DvSA, Gemeentebestuur Deventer, ID 1441, blok I.3, inv. nr. 270., Nota van burgemeester en wethouders van Deventer aan de minister van OKW, 13 december 1960.

⁴⁵Ibid., Notulen universiteitscomité Deventer, 4 augustus 1959.

Afbeelding 6: Aankondiging van de openbare vergadering van het Actiecomité TH Twente, gehouden op 15 februari 1960 in de Twentse Schouwburg te Enschede. *Historisch archief Universiteitsbibliotheek Twente*

technische wetenschappen, Twente zekere aspecten heeft, welke voor die streek als vestigingsplaats voor die instelling van hoger onderwijs pleiten.⁴⁶

Voor de beslissing genomen zou worden zou minister Cals een bezoek brengen aan Drienerlo en Deventer.⁴⁷ De zaak was dus nog niet hopeloos verloren. Hoewel Twente niet de aangewezen plaats was voor een volledige universiteit behoorde een technische hogeschool, zoals deze was voorgesteld in het rapport van Van Hasselt, Groenman en Van Heek, nog steeds tot de mogelijkheden. De vraag welke indruk Drienerlo had gemaakt omzeilde Cals door te stellen dat het een heerlijk campeerterrain zou zijn.⁴⁸ Voor enkele leden van de Stichting was het aanleiding om te benadrukken dat het belangrijk was dat de nieuwe TH in de buurt van de industrie gevestigd zou worden. Ir. A.M. Avéres, de directeur van de N.V. Koninklijke Machinefabriek Gebr. Stork & Co, schreef aan de Enschedese ambtenaar P.J.W. Kouwe dat hij van zijn afdelingschefs had gehoord 'dat velen een T.H. vlak bij (dus niet Deventer op 50 km afstand, dat vrijwel dezelfde bezwaren heeft als Delft op 200 km afstand) belangrijk zouden vinden.'⁴⁹ Men zag de mogelijkheid om professoren aan te stellen als adviseur, studenten zouden studieopdrachten kunnen uitvoeren in de fabriek, en het onderwijs zou meer op de praktijk gericht kunnen worden. De

⁴⁶NL-DvSA, ID 1441, blok I.3, inv. nr. 262, Nota van Burgemeester en wethouders van Deventer aan de minister van OKW, 2 februari 1960.

⁴⁷Ibid.

⁴⁸'Mogelijkheid van T.H. zeer wel aanwezig' *Twentsch dagblad Tubantia*, 3 maart 1960.

⁴⁹SAE, Archief Stichting technisch hoger onderwijs, 132, inv. nr. 9. Brief van A.M. Avéres aan P.J.W. Kouwe, 22 maart 1960.

plaats van vestiging was voor Stork dus zeer belangrijk: deze vormen van samenwerking zouden op een te grote afstand — lees: Deventer — niet haalbaar zijn.⁵⁰

De voorbereidingscommissie

De spreidingscommissies hadden geadviseerd tot oprichting van een algemene universiteit, gevestigd aan de oostzijde van Deventer. Op 25 januari 1961 sprak minister Cals zijn voorkeur uit voor de plaats van een nieuwe instelling voor hoger onderwijs. In zijn *Nota van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen inzake de uitbreiding van het wetenschappelijk onderwijs* legde hij het advies van de commissies naast zich neer. Volgens hem diende er een derde technische hogeschool te komen, en wel op het landgoed Drienerlo. Hij gaf aan dat de inspanningen van de Stichting van groot belang waren geweest bij zijn keuze. De Twentse industriëlen hadden laten zien dat Drienerlo beschikte over de mogelijkheid van contacten met de regionale industrie. De inzet van de Stichting en de Twentse bevolking waren de minister niet onopgemerkt gebleven: ‘De overtuigingskracht, waarmede ... is gepleit voor de vestiging van een technische hogeschool op Drienerlo, alsmede de offervaardigheid, die daarbij door industriële en andere bedrijven is betoond, doet de ondergetekende verwachten, dat met betrekking tot de vestiging van een technische hogeschool in Twente krachtige steun mag worden verwacht van de autoriteiten en de bevolking in dit gebied.’⁵¹ Het parlement was nu aan zet.

Cals voelde er echter weinig voor kostbare tijd te verliezen en stelde een commissie in die tot taak had voorbereidingen te treffen voor de start van de derde technische hogeschool. In een oriënterend gesprek in februari 1961 met Commissaris der Koningin De van der Schuieren werd gesproken over de mogelijke samenstelling en taken van deze voorbereidingscommissie. De minister en de commissaris deelden het inzicht dat de nieuwe instelling op 1 september 1962 van start diende te gaan. Daarnaast werd gesproken over mogelijke leden van de commissie, waarbij expliciet werd gesteld dat het lidmaatschap niet mocht worden gezien als vooruitlopend op het curatorschap.

De van der Schuieren was bereid om het voorzitterschap op zich te nemen.⁵² Qua samenstelling van de commissie werd gekeken naar vertegenwoordigers vanuit politiek, industrie en verschillende regio’s. De Groninger Commissaris der Koningin en president-curator van de Rijksuniversiteit Groningen, W.A. Offerhaus, zou tot de commissie toetreden, maar overleed in november 1961. Gezien de keuze van de minister voor Enschede zou ook burgemeester Thomasen van Enschede qualitate qua zitting in de commissie dienen te nemen. Als mogelijke andere leden dacht men aan de directeur van de Nederlandse Aardolie Maatschappij, H.A. Stheeman. Hoewel Stheeman aanvankelijk niet al te enthousiast was geweest over de plannen en ook niet bij

---

⁵⁰Ibid., inv. nr. 9. Brief van A.M. Avéres aan P.J.W. Kouwe, 22 maart 1960.

⁵¹Jo Cals. *Nota van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen inzake de uitbreiding van het wetenschappelijk onderwijs*. 's Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1961.

⁵²De van der Schuieren was overigens vanaf 1958 ook lid van het curatorium van de Katholieke Universiteit Nijmegen en zou in 1964 president-curator worden van deze universiteit. Daarnaast was hij van 1956 tot 1963 voorzitter van de Raad van Commissarissen van de N.V. Koninklijke Zwanenberg Organon en van 1961 tot 1964 voorzitter van de Raad van Commissarissen van Koninklijke Zout Ketjen — twee bedrijven die in 1967 zouden fuseren tot Koninklijke Zout Organon.

de Stichting betrokken was had hij overduidelijk een Twents signatuur: het hoofdkantoor van de NAM was van 1947 tot 1967 gevestigd in Villa Rozenhof te Oldenzaal. Stheeman wilde echter eerst zijn opvolging bij de NAM regelen voordat hij zich beschikbaar stelde. Er was enige vrees dat de doortastende Stheeman te overheersend zou worden in de commissie; zijn tegenspelers zouden van serieus kaliber moeten zijn. Al snel werd gedacht aan twee industriëlen die zich zeer actief hadden getoond in de Stichting, Van Mourik Broekman, de directeur van de Koninklijke Nederlandsche Zoutindustrie, en W.T. Kroese, directeur van Nijverdal - Ten Cate. Een andere industrieel, W.H. Boom, gedelegeerd commissaris van het Hengelose metaalbedrijf Dikkers & Co, was bereid mits zijn curatorschap in Eindhoven beëindigd zou worden. Na herhaaldelijke pogingen de aan de Algemene Kunstzijde Unie verbonden professor Boon binnen de commissie te halen, werd de president-directeur van de AKU, A.J. Engel, overtuigd zelf deel te nemen aan de voorbereidingscommissie. Dat H.J. Woltjer, raadgever in algemene dienst ook in de commissie zou komen was voor het ministerie en de commissaris een uitgemaakte zaak. Daarnaast wilde men de IJsselstreek niet onvertegenwoordigd laten en hiervoor werd F.A. Drijver benaderd, de president-directeur van de Thomassen en Drijver blikembalagefabrieken te Deventer. Drijver toonde zich terughoudend. Hij zou het 'gezien de bijzondere gevoelens in de Deventer gemeenschap' op prijs stellen als de commissie pas na de definitieve plaatskeuze in werking zou treden. Daarmee was de Stichting, en dus het Twentse bedrijfsleven, sterk vertegenwoordigd in de voorbereidingscommissie en het curatorium dat later uit deze commissie voort zou komen: de industriëlen die door middel van de Stichting de derde technische hogeschool naar Twente hadden gehaald zouden deze nu ook daadwerkelijk gaan opbouwen.

Op 6 april 1961 werd de Commissie van Voorbereiding der 3e Technische Hogeschool officieel geïnstalleerd door minister Cals. De minister sprak bij deze gebeurtenis een rede uit waarin hij het belang van deze nieuwe instelling benadrukte en stelde dat een derde, vierde en misschien wel een vijfde technische hogeschool geen dwaasheid waren, 'althans gezien uit het oogpunt van de maatschappelijke behoefteontwikkeling.' De noodzaak en urgentie voor deze nieuwe instellingen kwam voort uit de politieke en economische betekenis van wetenschap en techniek. 'Het tekort aan wetenschappelijk en technisch gevormde krachten vormt in alle landen een kernprobleem van wereldpolitieke betekenis. Wetenschap en techniek zijn meer dan ooit een bron van welvaart en macht voor de maatschappij geworden.'⁵³

Cals was duidelijk gecharmeerd van de plannen omtrent een 'residential system' en gaf de voorbereidingscommissie expliciet de opdracht mee om te kijken naar de mogelijkheden voor een dergelijk op Angelsaksische leest geschoeid systeem. Cals verwachtte dat steeds meer studenten zonder academische achtergrond tot het hoger onderwijs zouden toetreden. Nederlandse universiteiten veranderden in snel tempo van een onderwijsinstelling voor de elite naar een sociaal meer diverse en grootschaliger universiteit, waarbij ook de afstand tussen hoogleraren en

⁵³Historisch Centrum Overijssel, Zwolle, Archief bestuur Technische Hogeschool Twente en Universiteit Twente, nummer toegang 381.3, inv.nr. EB 27. Agenda's, notulen en bijlagen van de vergaderingen van de Commissie Voorbereiding Derde Technische Hogeschool, 1961 apr.24 - 1961 nov.9 1961. Rede Cals.

Afbeelding 7: De installatie van de voorbereidingscommissie door minister Cals op 6 april 1961. Vlnr: Th.M. Wesseling (secretaris-generaal OK&W), mr. H.J. Woltjer, drs. J.C. Baarspul, dr.ir. H.A. Stheeman, ir. J.B.G.M. ridder de van der Schueren (allen leden van de Commissie), mr. J.M.L.Th. Cals (minister OK&W), ir. W.H. Boom, W. Thomassen, F.A. Drijver, dr. W.T. Kroese (allen leden van de Commissie), dr. A.J. Piekaar (directeur—generaal voor de wetenschappen). *Historisch archief Universiteitsbibliotheek Twente*

studenten steeds groter werd. Aan deze grootschaliger universiteiten werd de *civitas academica* steeds meer een onbereikbare idylle. Daarnaast tekende Cals aan dat de streek zelf geen enkele academische traditie kende. In zijn rede vroeg hij zich af ‘hoe men in een streek zonder academische traditie op een uitgestrekt terrein, dat vele mogelijkheden biedt ter voldoening aan sterk gedifferentieerde behoeften aan accommodatie, zowel van wetenschap en onderwijs in engere zin, als ook van staf en studenten, de ruimtelijke voorzieningen mede dienstbaar kan maken aan de academische vorming.’⁵⁴ Het experiment met het ‘residential system’ was het antwoord van Cals op een groeiende studentenpopulatie zonder academische achtergrond in een niet-academische omgeving.

De uitbreiding van het hoger technisch onderwijs was in de ogen van Cals van groot belang voor de toekomst van ons land. Vandaar ook dat hij niet wenste in te stemmen met het verzoek van Drijver om de commissie pas in te stellen nadat het parlement zich had uitgesproken over de vestigingsplaats van de nieuwe TH. In de tussenliggende tijd kon men immers veel voorbereidende werkzaamheden verrichten en zodoende tijdswinst boeken. Maar met welke werkzaamheden diende de voorbereidingscommissie te starten? De commissie diende uit te gaan van vestiging van de hogeschool op Drienerlo, maar moest er voortdurend op bedacht

⁵⁴Ibid., inv.nr. EB 27. Agenda’s, notulen en bijlagen van de vergaderingen van de Commissie Voorbereiding Derde Technische Hogeschool, 1961 apr.24 - 1961 nov.9 1961. Rede Cals.

blijven dat de plaatskeuze nog niet definitief was.⁵⁵ Voorts diende de nieuwe hogeschool uiterlijk september 1963 te openen. Een jaar eerder, zoals men eerst beoogde, bleek niet haalbaar te zijn. De commissie diende zich te richten op de opleiding van ingenieurs in werktuigbouwkunde, de elektrotechniek en de scheikundige technologie. Ook zou er onderwijs moeten komen in de vakgebieden die ten grondslag lagen aan deze disciplines, dus de zuivere wis- en natuurkunde alsmede de mechanica. De mogelijkheid lag open om na verloop van tijd een opleiding tot bijvoorbeeld natuurkundig ingenieur te starten, maar voorlopig diende men zich te beperken tot bovengenoemde drie ingenieursopleidingen.⁵⁶

De voorbereidingscommissie werd aangevuld met drs. J.C. Baarspul, een voormalig bestuursambtenaar te Nederlands-Nieuw-Guinea, waarvan enige tijd als waarnemend gouverneur. Hij zou als secretaris optreden en het behoorde onder andere tot zijn taken de leden van de commissie van relevante stukken te voorzien. De leden van de commissie werden overstelpt met rapporten van de verschillende steden die de hogeschool binnen hun grenzen hadden willen halen. Zo behoorden de rapporten gepubliceerd door de Stichting Technisch Hoger Onderwijs voor Noord- en Oost Nederland tot de stukken die de leden dienden door te nemen, maar dit gold ook voor bijvoorbeeld de Zwolse plannen voor een hogeschool voor toegepaste wetenschappen. In Zwolle had zich inmiddels een opmerkelijke verandering voorgedaan: Strick van Linschoten was als burgemeester opgevolgd door drs. J.A.F. Roelen — dezelfde Roelen die eind jaren veertig op het Enschedese stadhuis het secretariaat van de Stichting had gevoerd en een coördinerende rol had gespeeld bij de poging de tweede TH naar Twente te halen. Wat betreft de derde TH gold dat zolang de Staten-Generaal zich niet hadden uitgesproken de commissie voorbereid diende te zijn op vestiging van de hogeschool in elk van de kandidaatsteden.

De voorbereidingscommissie begon met het instellen van enkele werkgroepen, waaraan ook de industriëlen naast hun dagelijkse werkzaamheden actief deelnamen. Baarspul vervulde als secretaris een centrale rol en zou zoveel mogelijk aan alle werkgroepen deelnemen. Een nog te benoemen rector magnificus zou zich samen met Woltjer, Boom en Van Mourik Broekman ontfermen over zaken in verband met het studieprogramma, het wetenschappelijk programma en de personeelsvoorziening voor onderwijs en onderzoek. Cals had opdracht gegeven te kijken naar de mogelijkheden van een op Angelsaksische leest geschoeid ‘residential system’ en een werkgroep bestaande uit Woltjer, Offerhaus, Van Mourik Broekman en Thomassen zou zich bezig houden met de nadere invulling hiervan. Stheeman zou proberen om zoveel mogelijk bij de besprekingen van deze groep aanwezig te zijn.⁵⁷ Stheeman zelf zou samen met Kroese en Thomassen

---

⁵⁵Nationaal Archief, Den Haag, Afdelingen Hoger Onderwijs, Hoger Onderwijs en Wetenschappen en het Directoraat-Generaal voor de Wetenschappen van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, [1911] 1918-1975, nummer toegang 2.14.58, inv.nr. 54. Commissie die tot taak heeft de oprichting van een derde TH in het oosten van het land voor te bereiden. Nota over het gesprek van de minister met De van der Schueren, Stheeman, Van Mourik Broekman en Woltjer, 20 maart 1961.

⁵⁶NL-ZwHCO, Bestuur THT/UT, toegang 381.3, inv.nr. EB 27. Agenda's, notulen en bijlagen van de vergaderingen van de Commissie Voorbereiding Derde Technische Hogeschool, 1961 apr.24 - 1961 nov.9 1961.

⁵⁷Ibid., inv.nr. EB 27. Agenda's, notulen en bijlagen van de vergaderingen van de Commissie Voorbereiding Derde Technische Hogeschool, 1961 apr.24 - 1961 nov.9 1961.

Afbeelding 8: Portret rector magnificus prof. dr. G. Berkhoff. *Historisch archief Universiteitsbibliotheek Twente*

voorbereidingen treffen voor de bouwvoorzieningen, zoals de oprichting van een bouwbureau. Daarnaast was er een werkgroep bestaande uit De van der Schueren, Offerhaus, Van Mourik Broekman en Drijver die zich zou buigen over een geschikte bestuursstructuur. Burgemeester Thomassen zou zich ontfermen over de huisvesting van personeel buiten de campus. Hiermee werd al spoedig succes geboekt: nog in 1961 slaagde Thomassen erin voor THT-personeel een claim te bemachtigen op 48 nog te bouwen flatwoningen in het Park de Kotten in Enschede.

Hoewel het ministerie aanvankelijk september 1962 als streefdatum had gesteld en dit al met een jaar had uitgesteld, kwam de voorbereidingscommissie al snel tot het oordeel dat dit onhaalbaar was: de hogeschool zou op zijn vroegst in september 1964 van start kunnen gaan, mits er geen tegenslag zou komen. Voorlopig waren de belangrijkste belemmeringen dat de vestigingsplaats nog niet definitief was en dat er nog geen rector magnificus was gevonden. Deze impasse werd doorbroken toen in juli 1961 de van de Centrale Technische Onderzoekingsdienst van de Staatsmijnen afkomstige chemicus dr. G. Berkhoff werd toegevoegd aan de voorbereidingscommissie als 'rector magnificus designatus'.⁵⁸

⁵⁸Ibid., inv.nr. EB 27. Agenda's, notulen en bijlagen van de vergaderingen van de Commissie Voorbereiding Derde Technische Hogeschool, 1961 apr.24 - 1961 nov.9 1961.

Het College van Curatoren

De Tweede Kamer ging op 11 juli 1961 akkoord met oprichting van een derde technische hogeschool te Drienerlo; de Eerste Kamer volgde op 21 november.⁵⁹ Koningin Juliana ondertekende de wet op 23 november en deze trad per 1 december 1961 in werking.⁶⁰ Nu diende een curatorium te worden ingericht.

Het College van Curatoren voerde namens het ministerie het beheer over de hogeschool: de curatoren dienden de voorwaarden te scheppen waarbinnen de hoogleraren hun werkzaamheden (onderwijs en onderzoek) konden verrichten. De hoogleraren zelf waren verenigd in de senaat, die onder leiding stond van de rector magnificus. De afdelingen — tegenwoordig zouden we faculteiten zeggen — werden geleid door afdelingsvoorzitters, de zogenaamde assessoren. De rector magnificus en de afdelingsvoorzitters vormden gezamenlijk het College van Rector en Assessoren. Curatoren werden doorgaans gerekruteerd uit kringen van ervaren bestuurders uit politiek en bedrijfsleven. Het waren notabelen, boegbeelden van het establishment, die het curatorschap vaak als nevenfunctie bekleedden, eventueel in combinatie met andere bestuursfuncties als directeur of lid van de raad van commissarissen van een of meerdere bedrijven. Doordat vaak de Commissaris der Koningin of de burgemeester werd benoemd in het curatorium was sprake van regionale binding en bij de technische hogescholen waren de curatoren doorgaans voor een belangrijk deel afkomstig uit de industrie. Dat was meteen ook de zwakte van het curatorium: de curatoren stonden buiten de hogeschool. In de traditionele bestuursstructuur speelde de secretaris van het College van Curatoren dan ook een centrale rol: als vertegenwoordiger van de curatoren was hij het aanspreekpunt voor de Rector en Assessoren en het ministerie voor zaken waarbij het curatorium betrokken was.

De meest voor de hand liggende mogelijkheid was de leden van de voorbereidingscommissie in het curatorium te benoemen. Hoewel eerder was gewaarschuwd dat lidmaatschap van de commissie zeker niet zou resulteren in een automatisch curatorschap, gebeurde dat dus toch. Op 9 december 1961 werden de curatoren formeel beëdigd door minister Klompé, die het departement van de door ziekte gevelde Cals tijdelijk waarnam.⁶¹ Commissaris der Koningin De van der Schueren werd benoemd tot president-curator, Stheeman zou gedelegeerd curator worden, Baarspul werd benoemd tot secretaris en vrijwel alle overige leden van de voorbereidingscommissie werden eveneens benoemd. Berkhoff zou als rector magnificus designatus niet in het curatorium benoemd worden — zo lang er geen afdelingsvoorzitters waren fungeerde hij in zijn eentje als college van rector zonder assessoren.⁶² Woltjer en Boom waren de andere uitzon-

---

⁵⁹Zowel in de Tweede als de Eerste Kamer werd de wetwijziging zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Wim Thomassen (PvdA) zat van 7 november 1961 tot 10 mei 1971 in de Eerste Kamer en dit was een van de eerste debatten waarbij hij als senator aanwezig was, zonder overigens aan het debat deel te nemen.

⁶⁰Wet van 23 november 1961 tot wijziging van artikel 15 van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (*Stb.* 1961, 387). Het is deze handeling — de bekrachtiging van de wet door Koningin Juliana — die tot uitgangspunt is genomen voor de viering van de dies natalis van de Universiteit Twente, en niet de officiële opening van de THT op 14 september 1964.

⁶¹Marga Klompé fungeerde tweemaal (van november 1961 tot februari 1962 en van april tot juni 1963) als minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ad interim om Cals te vervangen. Het was ook minister Klompé geweest die op 21 november de wetwijziging door de Eerste Kamer had geloodst.

⁶²Berkhoff zou bij Koninklijk Besluit van 12 november 1963 officieel tot rector magnificus benoemd worden.

deringen. Woltjer zou hoogleraar worden en was daarom niet benoembaar in het curatorium. Boom stelde zich gezien zijn leeftijd niet beschikbaar doch wenste wel als adviseur betrokken te blijven.

Een van de belangrijkste zaken waarmee de nieuwbakken curatoren aan de slag moesten was het aanstellen van kernhoogleraren voor de afdelingen. Hierbij werd voor de insteek gekozen dat de curatoren de afdelingsvoorzitters zouden selecteren en dat deze vervolgens zelf medewerkers zouden aantrekken voor de opbouw van de afdelingen.⁶³ In de loop van het voorjaar van 1962 wist Berkhoff de belangstelling te melden van de Delftse hoogleraren prof. ir. R. van Hasselt en prof. ir. M.P. Breedveld, potentiële kandidaten als voorzitter voor respectievelijk de afdelingen werktuigbouwkunde en elektrotechniek.⁶⁴ Van Hasselt was geen onbekende: hij had samen met de hoogleraren Groenman en Van Heek geschreven aan de in 1958 en 1959 door de Stichting gepubliceerde rapporten over de vestiging van hoger onderwijs in Twente. Niet veel later bleek een derde Delftse hoogleraar, prof. dr. ir. J.C. Vlugter, ook geïnteresseerd. Vlugter zou eventueel voorzitter kunnen worden van de afdeling chemische technologie.

Naar aanleiding van de getoonde interesse werden oriënterende gesprekken gevoerd tussen enkele curatoren en de beoogde afdelingsvoorzitters. Een belangrijk punt betrof de bestuursstructuur van de nieuwe TH. Met name Vlugter was ontevreden over hoe het bestuur in Delft was geregeld.⁶⁵ Als gevolg van de tweehoofdige leiding aan de TH Delft — de wettelijk geregelde *duplex ordo* met enerzijds het College van Curatoren en anderzijds het College van Rector en Assessoren — was sprake van een ‘geringe besluitvaardigheid’. Van Hasselt sloot zich bij de kritiek van Vlugter aan en voegde eraan toe dat het College van Curatoren sui generis een zwak bestuurslichaam was.⁶⁶ De afstand van curatoren tot de hogeschool was immers te groot om effectief het beleid te kunnen bepalen.

De opmerkingen van Vlugter en Van Hasselt werden zeer serieus genomen. Toen het parlement wetgeving moest aannemen om de onderwijsvernieuwingen aan de THT mogelijk te maken, was een van de elementen die hierin werd meegenomen het zogenaamde geïntegreerd bestuur. De Machtigingswet regelde hierover ‘dat het bestuur van de hogeschool, zowel op het niveau van het algemeen beleid als op dat van de behartiging van de dagelijkse zaken, zal worden gevoerd in zo nauw mogelijke samenwerking tussen de beide componenten, curatoren en senaat, waaruit dat bestuur volgens de Nederlandse traditie is samengesteld.’⁶⁷ Daarmee opende de Machtigingswet de mogelijkheid een toezichthoudende Raad van Bestuur in te stellen, waarin zowel de curatoren als de rector en de afdelingsvoorzitters zitting hadden. Ook de secretaris

⁶³NL-ZwHCO, Bestuur THT/UT, toegang 381.3, inv.nr. EB 17. Werkgroep I. Samenvatting bespreking 17 augustus 1961.

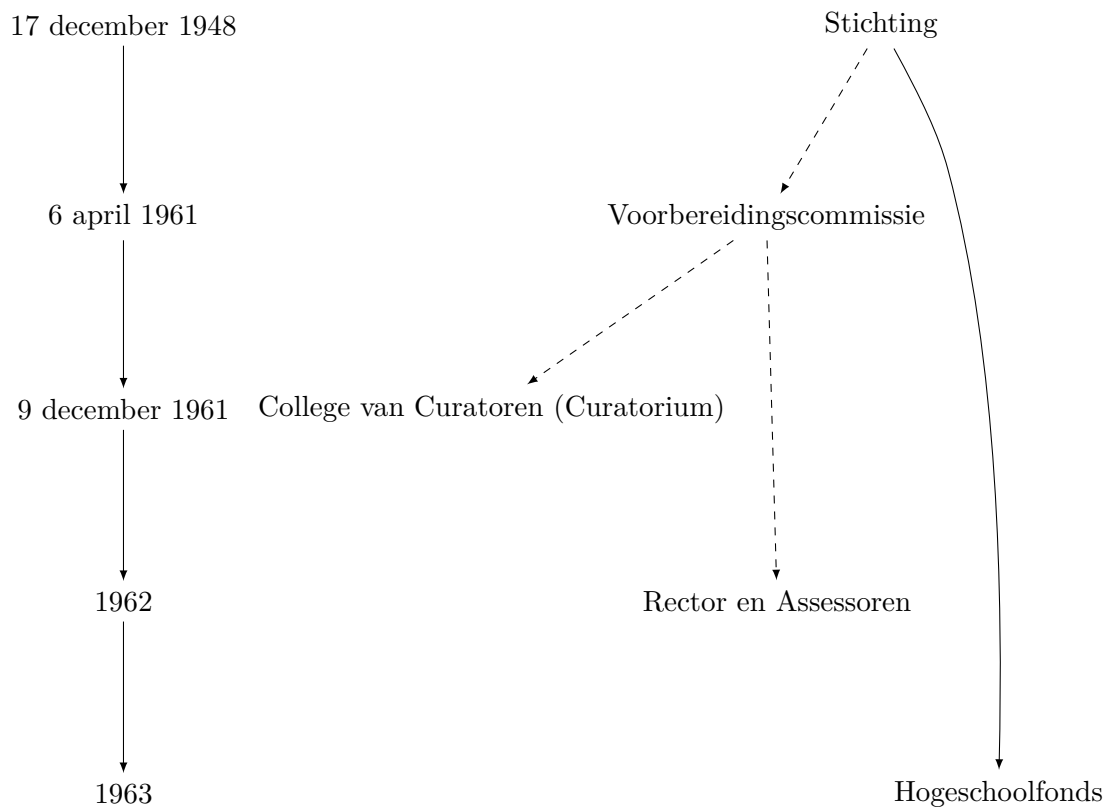
⁶⁴Ibid., inv.nr. DB 502. Agenda’s, notulen en bijlagen van de vergaderingen van het College van Curatoren. Notulen van de vijfde vergadering, 14 april 1962.

⁶⁵Ibid., inv.nr. DB 502. Agenda’s, notulen en bijlagen van de vergaderingen van het College van Curatoren. Notulen van de zesde vergadering, 12 mei 1962.

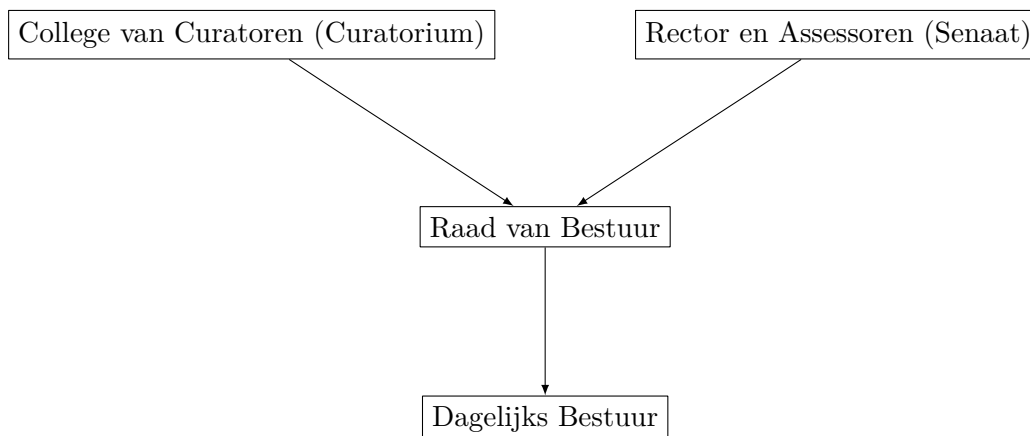
⁶⁶Ibid., inv.nr. DB 502. Agenda’s, notulen en verslagen van de vergaderingen van het College van Curatoren. Aantekeningen nopens het gesprek op donderdagavond 5 april 1962 tussen Ridder de van der Schueren, Stheeman, Berkhoff, Woltjer, Van Hasselt, Vlugter en Breedveld.

⁶⁷*Kamerstukken II* 1963/64, 7582, nr. 3, p.3 (MvT).

Afbeelding 9: Verscheidene bestuursleden van de Stichting, waaronder Van Mourik Broekman, W.T. Kroese en Thomassen, werden benoemd in de Voorbereidingscommissie en vervolgens in het College van Curatoren. Tegelijkertijd bleven zij lid van het Stichtingsbestuur en later het bestuur van het Hogeschoolfonds.

Afbeelding 10: De door de Machtigingswet mogelijk gemaakte bestuursstructuur van de THT. De Raad van Bestuur werd gevormd door de curatoren, de secretaris van het College van Curatoren, de rector magnificus, de afdelingsvoorzitters en de secretaris van de Senaat. Het Dagelijks Bestuur bestond uit de rector magnificus, een curator en de secretaris van het College van Curatoren.

van de senaat — een rol die door een hoogleraar werd vervuld — was onderdeel van deze Raad. Daarnaast werd geregeld dat de THT de mogelijkheid kreeg een Dagelijks Bestuur in te stellen, bestaande uit een aantal leden van de Raad van Bestuur, te weten één of twee curatoren, de rector en de secretaris van de hogeschool.⁶⁸ Het belangrijkste verschil tussen het bestuur van de andere instellingen van hoger onderwijs en het bestuur zoals dat in de Machtigingswet werd geregeld, was dat de curatoren als het ware binnen de THT werden gehaald en beter op de hoogte waren van de dagelijkse gang van zaken.

Het Hogeschoolfonds en de hogeschool

Nu de plaatskeuze definitief was geworden was het doel waarvoor de Stichting in 1948 was opgericht behaald. Terwijl de curatoren en een steeds groter wordende groep personeelsleden werkte aan de voorbereidingen voor de THT wierp zich de vraag op hoe de rol van de Stichting er in de toekomst uit zou zien. Het antwoord was helder: de Stichting Technisch Hoger Onderwijs voor Noord- en Oost Nederland zou worden omgevormd tot een Hogeschoolfonds ter ondersteuning van de THT. Reeds in augustus 1963 werden de statuten herzien en werd de Stichting hernoemd tot de Stichting Hogeschoolfonds Twente. Het doel van het fonds was om enerzijds de technische wetenschappen en het technisch hoger onderwijs te bevorderen en anderzijds de contacten tussen het bedrijfsleven en de THT stimuleren. Bijvoorbeeld middels de vestiging van bijzondere leerstoelen en lectoraten, door gastdocenten, het ondersteunen van talentvolle maar minder daadkrachtige studenten, het vergemakkelijken van studiereizen, het versterken van de bibliotheek en het stimuleren van goede contacten tussen het bedrijfsleven en de THT.

Dit laatste zou was geen enkel probleem. Bij de zoektocht naar mogelijke leden voor aanvankelijk de voorbereidingscommissie en daarna het curatorium was het ministerie al snel uitgekomen bij de bestuursleden van de Stichting. Het bedrijfsleven en dan vooral de industrie was reeds sterk vertegenwoordigd in het bestuur van de THT en het netwerk van deze bestuurders (plus dat van de overige bestuursleden van de Stichting die geen zitting hadden in het curatorium) bood op directieniveau toegang tot allerlei bedrijven in de wijde regio. En aangezien het in de technische wetenschappen gebruikelijk was hoogleraren te recruteren onder het personeel van de onderzoekscentra van grote bedrijven, waren er van begin af aan ook op het vlak van onderwijs en onderzoek contacten tussen hogeschool en industrie.

Dat bestuursleden van de Stichting in het College van Curatoren waren benoemd had gezorgd voor een verweving van beide organen. Boom, een van de industriëlen uit de Stichting maar de enige die, vanwege zijn leeftijd, een curatorschap had afgewezen, waarschuwde voor deze situatie. Hij wenste een strikte scheiding tussen de Stichting en het curatorium. Daartegenover stond Van Mourik Broekman, die juist een nauwe band bepleitte.⁶⁹ Dit kon tot vreemde situaties leiden. De continuïteit tussen de Stichting en het College van Curatoren was immers zo groot dat een vergadering van het curatorium al snel kon veranderen in een onderonsje tussen bestuursleden van de Stichting, waarbij bijvoorbeeld besproken werd of en hoe fondsen van de Stichting konden

⁶⁸ *Kamerstukken II* 1963/64, 7582, nr. 3, p.4 (MvT).

⁶⁹ SAE, Archief Stichting technisch hoger onderwijs, 132, inv. nr. 8. Vergadering van de Stichting Technisch Hoger Onderwijs voor Noord- en Oost Nederland, gehouden op 19 februari 1962 te Enschede.

Afbeelding 11: De Raad van Bestuur in 1965. Vlnr staand: drs. J.C. Baarspul, mr. J. Siertsema, prof. ir. R. van Hasselt, ir. H.M. van Mourik Broekman, prof. ir. M.P. Breedveld, dr. W.T. Kroese, prof. ir. H.K. Volbeda, prof. dr. ir. J.C. Vlugter, F.A. Drijver, ir. A.J. Engel, prof. dr. J. Schuijjer. Zittend: prof. dr. G. Berkhoff, W. Thomassen, jhr. mr. dr. O.F.A.H. van Nispen tot Pannerden, dr. ir. H.A. Stheeman. *Historisch archief Universiteitsbibliotheek Twente*

worden aangewend. Ook Stheeman wilde voorkomen dat het curatorium en de Stichting door elkaar heen zouden lopen en hij waarschuwde voor belangenverstrengeling. Hij gaf streng te weten dat ‘gesprekken met de Stichting buiten de Curatorenvergadering behoren te geschieden en dat de Stichtingsbestuursleden in de Curatorenvergadering uitsluitend als Curatoren dienen beschouwd te worden.’⁷⁰

Voor beide standpunten viel iets te zeggen. In het ene geval werd de onafhankelijkheid van de Stichting gewaarborgd. Het risico bestond dat middelen van de Stichting te snel zouden worden ingezet voor het financieren van zaken die tot de verantwoordelijkheid van het ministerie behoorden. In het andere geval zou de samenwerking tussen Stichting en hogeschool soepeler verlopen. Het kwam tot een soort tussenoplossing. Het secretariaat van de Stichting, dat vanaf 1948 bij de gemeente Enschede had gelegen, werd in april 1962 overgedragen aan de Koninklijke Nederlandsche Zoutindustrie. Van Mourik Broekman had zijn hoofd juridische zaken, mr. H.J. (Henk) Hangelbroek, gevraagd het secretariaat op zich te nemen. Daarmee kwam de Stichting op enige afstand van de hogeschool te staan, maar bleven de korte lijnen die een soepele samenwerking mogelijk maakten intact. Hangelbroek zou het secretariaat van de Stichting en later het Hogeschoolfonds van 1962 tot 2005 blijven voeren.

De eerste jaren na de opening van de THT stonden de activiteiten van het Hogeschoolfonds vooral in het teken van het Huisvestingsfonds.⁷¹ De woningmarkt in Enschede stond onder druk en de problemen konden nog groter worden als gevolg van de voorgenomen vestiging van vestigingen van Philips in Enschede (ongeveer 2000 personeelsleden) en Almelo (ongeveer 700).⁷² De THT bouwde zelf woningen voor personeelsleden aan de randen van het hogeschoolterrein, maar daarmee was het huisvestingsprobleem niet verholpen. Een deel van het personeel zou op de campus gehuisvest kunnen worden. Deze huisvesting zou worden toegewezen door het Dagelijks Bestuur, daarbij geadviseerd door de campusdecaan,⁷³ maar niet alle medewerkers zouden op het hogeschoolterrein willen wonen.

Al in februari 1962 werd tijdens een vergadering van de Stichting gesproken over de mogelijkheid personeel te helpen bij huisvesting.⁷⁴ Tijdens een vergadering van het curatorium werd vervolgens voorgesteld het kapitaal van de Stichting te splitsen. Het ene deel zou worden aangewend voor de financiering van faciliteiten op huisvestingsgebied, de rest zou worden gereserveerd voor een soort hogeschoolfonds⁷⁵ — een fraai voorbeeld van hoe het bestuur van de Stichting en het curatorium met elkaar verweven waren. Een Huisvestingsfonds kon een belangrijk verschil maken. Enerzijds zou het voor medewerkers makkelijker worden huisvesting

---

⁷⁰NL-ZwHCO, Bestuur THT/UT, toegang 381.3, inv.nr. DB 502. Curatoren. Notitie van Stheeman aan Baarspul, 16 april 1962.

⁷¹Deze paragraaf is grotendeels gebaseerd op de jaarverslagen van het Hogeschoolfonds uit de periode 1964-1972.

⁷²NL-ZwHCO, Bestuur THT/UT, toegang 381.3, inv.nr. EB 27. Commissie Voorbereiding.

⁷³Archief rector en assessoren, 5 november 1963.

⁷⁴SAE, Archief Stichting technisch hoger onderwijs, 132, inv. nr. 8. Kort verslag van de bespreking, gehouden op 1 februari 1962 over de Stichting tot bevordering van het Technisch Hoger Onderwijs in de Noordelijke provincies en de bestemming van de bij deze stichting in beheer zijnde gelden.

⁷⁵NL-ZwHCO, Bestuur THT/UT, toegang 381.3, inv.nr. DB 501. Curatoren. 10 maart 1962.

Afbeelding 12: Het Huisvestingsfonds realiseerde een groot aantal woningen voor personeel van de THT, zoals hier aan de Mozartlaan te Enschede. *Collectie Universiteitsfonds Twente*

te vinden, anderzijds zou de door de komst van de THT veroorzaakte extra druk op de Twentse woningmarkt kleiner worden.

De meer algemene activiteiten werden aanvankelijk door het Huisvestingsfonds overschaduwd. Het jaar 1967 bleek een kantelpunt: de ondersteuning van onderwijs, onderzoek en de campusgemeenschap vanuit de algemene middelen liet een sterke groei zien, terwijl de activiteiten van het Huisvestingsfonds langzamerhand werden afgebouwd. Jaarlijks werden steeds grotere bedragen uitgekeerd aan subsidies en stipendia. Steeds vaker werden gastdocenten uitgenodigd, gingen medewerkers op studiereis, studenten op excursies, en werden door de campusgemeenschap bijdragen gevraagd voor allerlei activiteiten, waaronder activiteiten van het campuspastoraat, de Drienerkring en de Sportraad.

Als leden van de campusgemeenschap een beroep wilden doen op ondersteuning dan kon een aanvraag worden gedaan bij de rector magnificus (aangaande onderwijs en onderzoek), de campusdecaan (betreffende studentenaangelegenheden) en de secretaris van de hogeschool (meer algemene onderwerpen). Daar waar in eerste instantie door enkele curatoren werd gepleit de Stichting en de hogeschool strikt gescheiden te houden, bleek na enige tijd de verwevenheid tussen beide toe te nemen. Berkhoff en Baarspul waren in eerste instantie uitgenodigd als adviseurs van het Hogeschoolfonds maar reeds in 1966 werd dit omgezet in een volwaardig lidmaatschap van het bestuur en niet veel later werd ook campusdecaan Schuijjer toegevoegd. Dit bleek een succesvolle formule en na het emeritaat van Berkhoff werd zijn opvolger als rector magnificus, prof. dr. ir. J.C. Vlugter, qualitate qua uitgenodigd toe te treden tot het

Stichtingsbestuur. Zonder aanspreekpunten op de campus was het voor het fonds onmogelijk vast te stellen hoe de campusgemeenschap gesteund kon worden en de Stichting gaf zelfs aan dat het Hogeschoolfonds niet naar behoren zou kunnen functioneren zonder deze constructie.⁷⁶

De verhouding met de industrie

Een van de doelstellingen van het Hogeschoolfonds was om de contacten tussen de hogeschool en het bedrijfsleven te bevorderen. Redelijk snel na de opening van de THT, in december 1964, werd er reeds een bijeenkomst belegd met enerzijds Berkhoff, Baarspul, enkele hoogleraren en andere stafleden en anderzijds vertegenwoordigers van het bedrijfsleven waarbij werd gesproken over praktijkstages van studenten in de industrie. Naast de stages waren er ook jaarlijks enkele excursies vanuit de THT naar de industrie. Tijdens de pioniersfase van de THT werden deze contacten echter niet verder uitgediept; de tijd van hoogleraren ging nog vooral in de opbouw van het onderwijs zitten. Desondanks sprak Vlugter over prettige contacten met Koninklijke Nederlandsche Zoutindustrie, Vredestein en andere bedrijven en Van Hasselt wist te benadrukken dat veel hoogleraren op persoonlijk vlak goede banden onderhielden met onderzoekers bij andere onderwijsinstellingen en in de industrie.⁷⁷

Een van de manieren waarop de contacten tussen THT en de industrie nadere vorm kregen was de oprichting van de Stichting Wetenschappelijke Opleidingen Twente (SWOT). De SWOT werd in 1966 door de Koninklijke Textiel Fabrieken Nijverdal-Ten Cate N.V., de Hollandse Signaalapparaten N.V., de Koninklijke Machinefabriek Gebr. Stork & Co. N.V. en de N.V. Philips' Computerindustrie opgericht met als doel in samenwerking met de THT en andere opleidingsinstellingen cursussen aan te bieden voor personeelsleden van Twentse bedrijven. Het is geen toeval dat juist deze bedrijven dit initiatief namen: directeurs van deze bedrijven waren immers als curator of als bestuurslid van het Hogeschoolfonds nauw betrokken bij de THT.

In oktober 1968 werd opnieuw een ontmoeting georganiseerd tussen de THT en de belangrijkste begunstigers van het Hogeschoolfonds, waarbij ditmaal lezingen werden verzorgd door wetenschappers van de THT. Het bleek een succes: een jaar later werd nogmaals zo'n ontmoeting tussen THT en (potentiële) begunstigers georganiseerd en het jaar erop werd een rondleiding verzorgd door de laboratoria en werkplaatsen van de afdeling Werktuigbouwkunde. Hetzelfde format werd ook in 1971 gevolgd: de 'langzamerhand gebruikelijke contactbijeenkomst' begon met lezingen waarna de laboratoria van de afdelingen Elektrotechniek en Chemische Technologie werden bezocht. Deze ontmoetingen zorgden voor een 'levende band' tussen de THT en de begunstigers van het Hogeschoolfonds.

De tanende macht van het curatorium

Het geïntegreerd bestuur, zoals dat in de Machtigingswet was geregeld was een poging de evenwichtigheid tussen enerzijds het doorgaans op afstand staande College van Curatoren en

---

⁷⁶Stichting Hogeschoolfonds Twente. *Verslag stichting hogeschoolfonds twente over het jaar 1967*. Stichting Hogeschoolfonds Twente, p. 13.

⁷⁷*Tubantia*, 30 juni 1966.

anderzijds Rector en Assessoren te corrigeren en daarmee tot een effectiever bestuur te komen. In de beginjaren werkte dat, maar reeds in 1967 werd binnen het curatorium gesteld dat de bijdrage van curatoren aan de hogeschool een andere invulling zou moeten krijgen.⁷⁸ De curatoren, die voor een deel vanaf de voorbereidingscommissie of nog eerder, als lid van de Stichting, bij de THT betrokken waren geweest, voelden zich ‘in het algemeen te weinig persoonlijk betrokken ... bij de ontwikkelingen in de hogeschool’. Daar waar zij eerst de spil van de hogeschool waren, werden zij er nu steeds vaker mee geconfronteerd dat zij steeds meer buiten de hogeschool stonden. Het gevolg was dat tijdens vergaderingen van de Raad van Bestuur vaak bleek dat curatoren slechter op de hoogte waren dan de rector en de afdelingsvoorzitters. Daardoor vormden de curatoren geen gelijkwaardige gesprekspartner voor Rector en Assessoren. De onevenwichtigheid die zich in de traditionele bestuursstructuur tussen het curatorium en Rector en Assessoren had bevonden, bleek binnen de Raad van Bestuur gereproduceerd. Om dit te ondervangen werd besloten dat een aantal curatoren een specifieke afdeling als aandachtsgebied zouden krijgen.⁷⁹

Deze maatregel betekende echter ook dat het curatorschap meer tijd zou vergen. Met name president-curator Van Nispen tot Pannerden gaf al vroeg aan dat de combinatie van Commissaris der Koningin en het president-curatorschap een zware belasting voor hem betekende.⁸⁰ Urgente kwesties zoals de vraag van studenten naar medezeggenschap en de herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs vroegen meer directe aandacht dan hij kon bieden. Hij was van plan zijn functie uiterlijk in september 1969 neer te leggen.⁸¹

Dit plan werd echter ingehaald toen de afdelingsvoorzitters gezamenlijk tot het oordeel kwamen dat de bestuursstructuur ontoereikend was voor een adequaat omgaan met de omstandigheden. Het College van Curatoren werd door de afdelingsvoorzitters overvallen met een voorstel voor een alternatieve bestuursstructuur waarin de dagelijkse leiding bij de rector magnificus kwam te liggen. Voor de president-curator was in deze nieuw voorgestelde bestuursvorm geen plaats meer. Van Nispen tot Pannerden was gegriefd en trad af; Kroese zou voorlopig het voorzitterschap van zowel het College van Curatoren als de Raad van Bestuur op zich nemen.

De hechte samenwerking tussen industriëlen en politiek was de basis geweest voor de komst van de derde technische hogeschool naar Twente. Cals had in zijn nota aangegeven dat de steun van de industrie en de makkelijk te leggen contacten tussen hogeschool en bedrijfsleven van groot belang waren geweest bij zijn keuze voor Drienerlo. Eind jaren zestig werd juist deze verweving door critici onder vuur genomen, met name in het door studenten uitgegeven blad *Campofocus*, dat rond deze tijd ‘ietwat rood en stuitend’ werd, zoals de toenmalige hoofdredacteur zelf aangaf.⁸² Onder andere de gerichtheid van het onderwijs op de industrie werd in het blad

---

⁷⁸NL-ZwHCO, Bestuur THT/UT, toegang 381.3, Bestuur THT/UT, inv.nr. 5. College van Curatoren. 24 juni 1967.

⁷⁹Ibid., inv.nr. 5. College van Curatoren. Brief van curatoren aan de afdelingsvoorzitters, 20 oktober 1967.

⁸⁰Ibid., inv.nr. 5. College van Curatoren. 24 juni 1967.

⁸¹Ibid., inv.nr. 5. College van Curatoren. 18 januari 1969.

⁸²*Campofocus*, 4 nr.32, 26 april 1968.

bekritiseerd.⁸³ De ‘levende band’ tussen THT en bedrijfsleven kwam in kwaad daglicht te staan.

Ook de curatoren moesten het bij de studenten ontgelden. Van Mourik Broekman en de inmiddels tot president-curator benoemde Kroese werden in *Campofocus* door een student bekritiseerd omdat zij ook zitting hadden in de raad van commissarissen van Thomassen en Drijver-Verblifa, het bedrijf van oud-curator Drijver. Dit bedrijf zou onbehoorlijk zijn omgesprongen met haar werknemers en daarom was het evident dat ‘dit niet de personen zijn waarmee een democratisering van de THT bereikt kan worden. Zij zullen uitgesloten moeten worden’.⁸⁴ De positie van Kroese werd later nogmaals aangevallen, ditmaal omdat de directie van de Koninklijke Textiel Fabrieken Nijverdal-Ten Cate NV had besloten deel te nemen in een spinnerijvestiging in Griekenland, waar op dat moment het kolonelsbewind nog steeds de dienst uitmaakte. Het was voor de ‘krietese’ studenten zeer ernstig dat ‘de president-curator van de TH Twente, die propaganda maakt voor een “integraal type ingenieur”, die wat weet van de maatschappij en die zo de nadruk legt op de Maatschappijwetenschappen in een technische opleiding, ook president-directeur is van dit konser...’⁸⁵ De studenten kwamen vervolgens met de eis dat Kroese ofwel zou aftreden als president-curator, ofwel zich openlijk zou distantiëren van het beleid van Nijverdal-Ten Cate. De huidige vereniging van functies van president-curator van de THT en president-directeur van Nijverdal-Ten Cate was voor deze studenten onaanvaardbaar.⁸⁶ Aan het verzoek werd geen gehoor gegeven.

Juist bij de technische hogescholen waren de curatoren voor een belangrijk deel afkomstig uit de industrie. Het curatorschap was een nevenfunctie, eventueel vervuld in combinatie met andere bestuursfuncties als lid van de raad van commissarissen van een of meerdere bedrijven. Dit speelde overigens ook bij andere instellingen van hoger onderwijs: curatoren werden doorgaans gerekruteerd uit kringen van ervaren bestuurders uit politiek en bedrijfsleven. En Kroese was, in zijn eigen woorden, ‘een van de ergste van allemaal’, aangezien hij, naast zijn posities in het bedrijfsleven, curator was van zowel de THT als de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam.⁸⁷

Het einde van het curatorium

De traditionele bestuursstructuur van het Nederlands hoger onderwijs, met een curatorium bestaande uit relatieve buitenstaanders die het curatorschap als nevenfunctie vervulden, en een College van Rector en Assessoren dat van alle ins en outs op de hoogte was, was aan vernieuwing toe. De duplex ordo voldeed niet meer. Daarnaast klonk vanuit de studentenwereld een steeds luider roep om de democratisering van het hoger onderwijs, culminerend in bezettingen van universiteitsgebouwen in onder andere Tilburg en Amsterdam maar ook op Drienerlo. Het resultaat was de Wet Universitaire Bestuurshervorming (WUB), waarin geprobeerd werd een

⁸³ *Campofocus*, 5 nr.17, 16 januari 1969.

⁸⁴ *Campofocus*, 5 nr.30, 24 april 1969.

⁸⁵ *Campofocus*, 6 nr.27, 16 april 1970.

⁸⁶ *Campofocus*, 6 nr.28, 23 april 1970.

⁸⁷ A.C.W. van der Vet. „Pijl Kroese”. In: *Per slot van rekening. A.C.W. van der Vet interviewt zes ondernemers over hun levenswerk*. Rotterdam en Den Haag: Nijgh & Van Ditmar, 1969, p. 83–115, p. 97.

antwoord te formuleren op enerzijds de noodzaak van een daadkrachtiger bestuur en anderzijds de eis van studenten en medewerkers om meer inspraak in het reilen en zeilen van hun instellingen.

Voor de THT betekende de invoering van de WUB dat het bestuur drastisch veranderde. De wetgeving voorzag in een structuur met een door studenten en medewerkers gekozen hogeschoolraad als algemeen beleidsbepalend en controlerend orgaan en een College van Bestuur als dagelijks bestuur. Vanuit het ministerie werden mr. A. Hooites Meursing en J. Thomas voorgedragen als lid van het College van Bestuur. De hogeschoolraad stemde hiermee in en koos zelf ir. G.J. Gerritsma en drs. K.A. de Jonge. Per 1 september 1972 zou dit nieuwe College van Bestuur aantreden. Op dezelfde dag werden de laatste zittende curatoren — Kroese, Van Mourik Broekman, Van der Spek⁸⁸ en Vleer — ontslagen en werd het College van Curatoren opgeheven.

Met het ontslag van de curatoren verdwenen de laatste industriëlen die betrokken waren geweest bij de oprichting en de eerste jaren van de campushogeschool uit het bestuur van de THT. Daarmee verdween ook een cruciale schakel tussen de THT en de Stichting: THT en Hogeschoolfonds kwamen op een afstand van elkaar te staan en de industriëlen in het fonds verloren belangrijke voelsprietten binnen de campusgemeenschap. Andersom was het bestuur van de THT nog wel onderdeel van het bestuur van de Stichting. In 1971 was de nieuwe rector magnificus, prof. dr. ir. P.J. Zandbergen, uitgenodigd zitting te nemen in het bestuur en een jaar later zou ook CvB-voorzitter Hooites Meursing toetreden.

De langdurige betrokkenheid van de leden van het Stichtingsbestuur is opvallend. Dit was ook het bestuur zelf niet onopgemerkt gebleven: langzamerhand veranderde het bestuur in een groep deftige heren op leeftijd. Daarom werd het besluit genomen dat vanaf 1973 aftredende bestuursleden met een leeftijd van zeventig jaar of ouder niet meer voor herbenoeming in aanmerking zouden komen. Van Mourik Broekman werd in 1972 als voorzitter opgevolgd door W.T. Kroese. Uiteraard was er in de jaren zestig wel enig verloop geweest. Nadat Thomassen in 1965 was benoemd tot burgemeester van Rotterdam vertrok hij uit zowel het College van Curatoren als het bestuur van de Stichting. In beide functies werd hij opgevolgd door de nieuwe burgemeester van Enschede, mr. A.J. Vleer. Ook de burgemeesters van Hengelo en Almelo leken qualitate qua zitting te hebben in het Stichtingsbestuur: als een burgemeester vertrok werd zijn opvolger benoemd. Dit gold ook voor de bedrijven die door de industriëlen vertegenwoordigd werden. Toen bijvoorbeeld ir. H.J. Buttinger in 1970 uit het bestuur verdween, werd zijn plaats ingenomen door de nieuwe directeur van Holec, C.F. de Gooyer: de bestuurder werd opgevolgd, het bedrijf bleef in de Stichting vertegenwoordigd. De Gooyer zou in 1978 Kroese opvolgen als voorzitter van het Hogeschoolfonds. Bij het zoeken naar nieuwe bestuursleden werd uitdrukkelijk rekening gehouden met de koers van de THT. Toen eind jaren zestig de THT een poging deed een medische faculteit aan de hogeschool te verbinden, was dit aanleiding de directeur van

---

⁸⁸Van der Spek werd als buiten-universitair lid benoemd in de hogeschoolraad.

het Enschedese ziekenhuis Ziekenzorg uit te nodigen zitting te nemen in het bestuur van het Hogeschoolfonds.

Symbolisch is hoe het de contactdag tussen THT en bedrijfsleven verging. Sprak men in 1971 nog enthousiast over hoe deze ‘langzamerhand gebruikelijke contactbijeenvolgen’ een toonbeeld waren van de ‘levende band’ tussen de THT en haar begunstigers; in 1972 ging men op zoek naar een nieuwe vorm van ontmoeting die meer zou aansluiten bij de hoogtijdagen van de THT. Daarbij werd gedacht aan de opening van het academisch jaar en de Diesviering. Een jaar later keerde de industriedag alweer terug, maar het was duidelijk dat het nieuwe bestuur van de THT de contacten met de industrie wilde herijken.

Epiloog

Als we ons nu de vraag stellen waarom in Twente een technische hogeschool is opgericht, dan kunnen we er niet omheen dat deze is voortgekomen uit een ‘industriebelang van de allereerste orde’: het Twentse bedrijfsleven, en dan met name de metaal-, de chemische en de textielindustrie, zag de komst van technisch hoger onderwijs naar Twente als noodzakelijk voor de modernisering van hun productieapparaat. Voor een moderne, kapitaalintensieve manier van produceren zouden ingenieurs nodig zijn en daarnaast werd verwacht dat er synergie zou optreden tussen de hogeschool en de laboratoria van het bedrijfsleven. Om dit mogelijk te maken werden de Stichting en later het Actiecomité TH Twente opgericht. Het belang van de Stichting en de Actiecomités zat erin dat hiermee een ‘gelaagde’ lobby gevoerd kon worden: de Stichting vertegenwoordigde de belangen van de Twentse industrie, terwijl de Actiecomités uiting gaven aan de bereidwilligheid van de hele regio om van dit project een succes te maken.

Bovenstaande helpt ook om de hardnekkige fabel dat de THT een goedmakertje zou zijn voor het ineensinken van de Twentse textielindustrie de wereld uit te werken. Het is juist andersom: de THT kwam in Twente omdat hier de mogelijkheid bestond tot samenwerking tussen hogeschool en industrie, wat stimulerend zou werken voor zowel hogeschool als industrie. De THT zou kunnen fungeren als het door de textielindustrie zo node gemiste researchcentrum en daarmee deze industriesector een impuls hebben kunnen geven. De genereuze bedragen die begin jaren zestig mede vanuit de textielindustrie aan het Hogeschoolfonds werden geschonken laten zien dat de industrie de Hogeschool een vliegende start wilde bezorgen. De crisis van de textielindustrie, die vanaf halverwege de jaren zestig tot eind jaren zeventig zou leiden tot het sluiten van vrijwel alle textielfabrikanten, begon toen de eerste studenten al op de campus studeerden. Hooguit kan gezegd worden dat de THT op het moment dat de textielindustrie in een diepe crisis belandde heeft bijgedragen aan het opvangen van deze harde klap voor de regio.

Zonder deze toekomstgerichte blik van de oorspronkelijke initiatiefnemers — van mensen als Gelderman, De van der Schueren, Van Veen, Kroese, Van Mourik Broekman en vele anderen — zou de Technische Hogeschool Twente en dus de Universiteit Twente er nooit zijn gekomen. Zij kunnen met recht als de *founding fathers* van de Universiteit Twente worden beschouwd.

Hun rol was ook niet uitgespeeld toen de keuze voor Drienerlo eenmaal was genomen. Sterker: de band tussen de Stichting en de THT werd nog eens benadrukt door de opname van

industriëlen en politici in eerst de Voorbereidingscommissie en vervolgens het College van Curatoren. De connecties tussen het bestuur van de THT en het Hogeschoolfonds garandeerden niet alleen dat het Hogeschoolfonds de campusgemeenschap op effectieve wijze kon ondersteunen, het zorgde er ook voor dat de THT via het Hogeschoolfonds over uitstekende voelsprietten beschikte binnen industrie en politiek en zo nodig gebruik kon maken van het netwerk van de bestuursleden. Hoewel de curatoren na de pioniersfase van de THT steeds meer buiten de hogeschool kwamen te staan, belichamen zij wel degelijk de ‘levende band’ tussen THT, industrie en politiek.

BESTUURSLEDEN VAN DE STICHTING

Bij de oprichting in 1948

ir. J.W. van Dalfsen	dr. W.T. Kroese*
mr. J.A.H.J. van der Dussen	H.B.N. Ledeboer
E.H. Ebels	mr. H.P. Linthorst Homan
mr. K.H. Gaarlandt	prof. dr. D. van Os
G.H.W. Geesink	mr. J.M. Ravesloot
J. Gelderman	ir. J.B.G.M. ridder de van der Schueren*
H. van Heek Hzn.	ir. C.T. Stork
prof. ir. J.G. Hoogland	M. van Veen
ir. H.J. Keus	mr. dr. R.H. baron de Vos van Steenwijk
H.A.M. Kroese	

Periode 1963-1972

ir. A.M. Avéres	D. Jordaan J.G. Hzn.
drs. J.C. Baarspul*†	H.A.M. Kroese
prof. dr. G. Berkhoff*†	dr. W.T. Kroese*
drs. G.A. Bernelot Moens	H.B.N. Ledeboer
A.J. Blijdenstein	ir. A.C. Le Poole
ir. W.H. Boom*	A. Menko
ir. H.J. Buttinger	ir. H.M. van Mourik Broekman*
dr. E.A. Doedes Breuning ten Cate	mr. J.M. Ravesloot
jhr. mr. L.M.E. von Fisenne	G.I. Roos
G.H.W. Geesink	mr. H. Rijpstra
C.F. de Gooyer	mr. F.J.H. Schneiders
dr. A. de Graaff	prof. dr. J. Schuijjer†
mr. H.J. Hangelbroek	A.M. Taselaar ing.
H. van Heek Hzn.	W. Thomassen*
H.J.P. van Heek	mr. A.J. Vleer*
mr. A. Hooites Meursing†	prof. dr. ir. J.C. Vlugter†
D.J.R. Jellema	prof. dr. ir. P.J. Zandbergen†

Bestuursleden van de Stichting die op enig moment zitting hebben gehad in de Voorbereidingscommissie en/of het College van Curatoren zijn met een * aangegeven. Vertegenwoordigers van het bestuur van de THT die zitting hadden in het Stichtingsbestuur zijn aangegeven met een †.

LEDEN VAN DE VOORBEREIDINGSCOMMISSIE (1961)

ir. J.B.G.M. ridder de van der Schueren voorzitter, *Commissaris der Koningin Overijssel*

dr. G. Berkhoff *Staatsmijnen*

ir. W.H. Boom *G. Dijkers en Co. N.V.*

F.A. Drijver *Thomassen en Drijver Blikemallagefabriek N.V.*

ir. A.J. Engel *Algemene Kunstzijde Unie N.V.*

dr. W.T. Kroese *Koninklijke Textielfabrieken Nijverdal ten Cate N.V.*

ir. H.M. van Mourik Broekman *Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie N.V.*

mr. W.A. Offerhaus *Commissaris der Koningin Groningen*

dr. ir. H.A. Stheeman *Nederlandse Aardolie Maatschappij N.V.*

W. Thomassen *burgemeester Enschede*

mr. H.J. Woltjer *Ministerie van Onderwijs, Kunsten & Wetenschappen*

Secretaris: drs. J.C. Baarspul

CURATOREN (1961-1972)

ir. J.B.G.M. ridder de van der Schueren president-curator (1961-1964) *Commissaris der Koningin Overijssel*

W. Thomassen* (1961-1965) *burgemeester Enschede*

F.A. Drijver (1961-1967) *Thomassen en Drijver Blikemallagefabriek N.V.*

ir. A.J. Engel (1961-1967) *Algemene Kunstzijde Unie N.V.*

dr. ir. H.A. Stheeman (1961-1968) *Nederlandse Aardolie Maatschappij N.V.*

dr. W.T. Kroese* (1961-1972), president-curator (1969-1972) *Koninklijke Textielfabrieken Nijverdal ten Cate N.V.*

ir. H.M. van Mourik Broekman* (1961-1972) *Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie N.V.*

jhr. mr. dr. O.F.A.H. van Nispen tot Pannerden president-curator (1964-1969) *Commissaris der Koningin Overijssel*

mr. A.J. Vleer* (1965-1972) *burgemeester Enschede*

dr. ir. J.R.J. van Dongen (1967-1971) *Bataafse Internationale Petroleum-Maatschappij N.V.*

dr. ir. J.J. van der Spek (1967-1972) *N.V. Philips' Gloeilampenfabriek*

Secretaris: drs. J.C. Baarspul

Leden van het College van Curatoren die tijdens hun curatorschap zitting hadden in het bestuur van het Hogeschoolfonds zijn met een * aangegeven.

STICHTERS

Onderstaande bedrijven, onze Stichters, hebben het initiatief genomen om in Twente een Technische Hogeschool (nu: universiteit) te realiseren. Stichters zijn die organisaties die voor 1 juli 1964 een bedrag van tenminste 10.000 gulden hebben bijgedragen aan de toenmalige Stichting Hogeschoolfonds Twente (nu: Universiteitsfonds Twente).

Bron: jaarverslag 1948 - 1963

Algemene Kunstzijde Unie N.V.	Koninklijke Machinefabriek Gebr. Stork en Co. N.V.
De Amsterdamsche Bank N.V.	Koninklijke Nederlandse Katoenspinnerij N.V.
Bendien's Confectiefabriek N.V.	N.V. Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie
N.V. Raadgevend Bureau voor bedrijfsorganisatie Ir. B.W. Berenschot	Koninklijke Textiel Fabrieken Nijverdal ten Cate N.V.
Blydenstein – Willink N.V.	Koninklijke Textielveredelingsindustrie v/h G.J. ten Cate en Zn. N.V.
N.V. Boekelosche Stoomblekerij	N.V. Koninklijke Twentse Stoomblekerij
Bolletje Eierbesluitfabriek	Leeuwarder Textiel Maatschappij N.V.
G. Dijkers en Co. N.V.	N.J. Menko N.V.
Enschedesche Katoenspinnerij N.V.	Nederlandse Aardolie Maatschappij N.V.
H.P. Gelderman en Zn.	Odink en Koenderink N.V.
Gezamenlijke Metaalindustrie Enschede	Palthe's Textielveredelingsbedrijven N.V.
Grosche Bierbrouwerij N.V.	N.V. Reading
N.V. Hazemeyer, fabriek v. Elektrische Apparaten	N.V. Rigtersbleek
N.V. tot Exploitatie van H. Hedeman jr's Fabriek	J.F. Scholten en Zn. N.V.
Van Heek en Co. N.V.	Spinnerij Oosterveld N.V.
N.V. Van Heek – Scholco	N.V. Spinnerij Roombeek
N.V. Heemaf	Spinnerij Tubantia N.V.
N.V. Hollandse Signaalapparaten	Stoomspinnerij Twente N.V.
Hollandsch Zwitsersche Borduurfabriek Egger N.V.	Thomassen en Drijver Blikemballagefabriek N.V.
N.V. ter Horst en Co., Jutefabriek	De Twentsche Bank N.V. (hoofdkantoor)
Gerh. Jannink en Zn. N.V.	Twentse Damast-Linnen-Katoenfabriek N.V.
Jansen en Tilanus N.V.	N.V. Twentsche Kabelfabriek
N.V. Katoenspinnerij Bamshoeve	Twentse Textielmaatschappij TETEM N.V.
Kledingindustrie H. Smits en Co. N.V.	

BESCHERMERS

Beschermers zijn zij die, anders dan als stichters, een bedrag van tenminste vijfhonderd gulden hebben bijgedragen. Zij behouden die hoedanigheid gedurende zoveel jaren als hun bijdrage een veelvoud van vijfhonderd gulden omvat.

Bron: jaarverslag 1948 - 1963

Hengelose Verenfabriek N.V. H Bakker	N.V. Draadindustrie Jonge Poerink
N.V. Schoenenunie Bervoets-Vriezelaar	N.V. Kemo Corsetfabriek (Hunkemöller Lexis)
N.V. Billiton Mij.	N.V. Koninklijke Textiel Fabriek Jordaan-ter Weeme
H. Blenken N.V.	N.V. v/h Firma M. J. van der Loeff
C. en A. Brenninkmeyer N.V.	N.V. Modehuis H.B.
Machinefabriek Brugman N.V.	Nico ter Kuile en Zn. N.V.
H. G. Brunnekreeft Textielfabriek	Kon. Industrieële Mij. Noury & v.d. Lande N.V.
N.V. Vleeswarenfabriek B. L. Buyvoets jr.	E. Nijhof's Handelmaatschappij N.V. "De Spar"
Pompenfabriek Delta N.V.	N.V. Machinefabriek Rossmark
Caltex Petroleum Mij. Nederland N.V.	Shell Nederland N.V.
Kousenindustrie L. ten Cate N.V.	Scholten en Van Heek N.V.
E.H.C.O. N.V. KLM-werkkledingfabriek	Willem Smit & Co's Transformatoren Fabriek
Electriciteits-Maatschappij IJsselcentrale	N.V. Stoomweverij Nijverheid
N.V. Eternit	Textielmij. Haaksbergen N.V.
S. Frankenhuis en Zn. N.V.	Unilever N.V.
P. de Gruyter en Zn. N.V.	Vroom en Dreesmann Enschede N.V.
N.V. Hema	J. Warmink N.V. Klokken-Barometerfabriek
Hengelose Gasfabriek C.V.	Wilton-Feyenoord-Bronswerk N.V.
Hengelose Trijpweverij N.V.	Dr. M. de Wit, fabriek van Meetwerktuigen N.V.
L. E. Hofkes en Co. N.V.	Wolter en Dros N.V.
D. J. ten Hoopen en Zn.	
De Jong en Van Dam	

OVER DE AUTEUR

Jorrit de Boer studeerde geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. Aan de Universiteit Twente promoveerde hij in 2011 op het proefschrift *Een kleine en kwetsbare instelling. Een geschiedenis van de Universiteit Twente, 1961-2011*. Samen met prof. dr. J.W. Drukker schreef hij het lustrumboek *High tech, human touch* ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de universiteit.